

Bu layihə Avropa İttifaqı
tərəfindən maliyyələşdirilir

Implemented by
giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
İQTİSADİYYAT NAZİRLİYİ

DAŞKƏSƏN RAYONUNUN İNKİŞAF PLANI

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
2019-2023-CÜ İLLƏR ÜÇÜN
(GƏNCƏ-QAZAX İQTİSADİ RAYONU)

MÜNDƏRİCAT

AKRONİMLƏR VƏ İXTİSARLAR	3
1. GİRİŞ	4
2. PLANIN HAZIRLANMASI VƏ İCRASI ÜÇÜN KONSEPTUAL ƏSASLAR	5
3. PLANIN HAZIRLANMASI METODOLOGİYASI VƏ PROSESİ	7
4. RAYONUN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFININ CARİ VƏZİYYƏTİNİN İCMALI	9
4.1. RAYON HAQQINDA ÜMUMİ MƏLUMAT.....	9
4.2. RAYONUN İQTİSADIYYATININ SƏCİYYƏVİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ.....	9
4.3. RAYONUN SOSIAL-İQTİSADI İNKİŞAFININ MÖVCUD VƏZİYYƏTİ.....	10
4.3.1. GÜCLÜ TƏRƏFLƏRİN TƏHLİLİ (XÜLASƏ):.....	10
4.3.2. İMKANLARIN TƏHLİLİ (XÜLASƏ).....	10
4.3.3. PROBLEMLƏRİN TƏHLİLİ (XÜLASƏ).....	11
4.3.3.1. ƏSAS PROBLEM.....	11
4.3.3.2. ALT PROBLEMLƏR (ƏSAS PROBLEMİN SƏBƏBLƏRİ).....	11
5. RAYON İNKİŞAF PLANININ TƏSVİRİ	13
5.1. SƏNƏDİN STATUSU.....	13
5.2. RAYON İNKİŞAF PLANININ MƏQSƏDİ VƏ MƏZMUNU.....	13
5.3. RAYON İNKİŞAF PLANINDA MÜƏYYƏN EDİLMİŞ PRIORİTETLƏR, NƏTİCƏLƏR (ALT MƏQSƏDLƏR) VƏ TƏDBİRLƏRİN İCMALI.....	14
5.4. RAYON İNKİŞAF PLANININ MƏNTİQ CƏDVƏLİ (LOGFRAME).....	15
6. DAŞKƏSƏN RAYONU ÜÇÜN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ, TƏDBİRLƏR VƏ FƏALİYYƏTLƏR	17
6.1. ÜMUMİ MƏQSƏD (PLAN ƏHƏMİYYƏTLİ DƏRƏCƏDƏ TÖHVƏ VERƏCƏK).....	17
6.2. XÜSUSİ MƏQSƏD (PLANDA NƏZƏRDƏ TUTULMUŞ TƏDBİRLƏR VƏ FƏALİYYƏTLƏR VASİTƏSİLƏ NƏİL OLUNACAQ).....	17
PRIORİTET 6.2.1. EFFEKTİV İQTİSADI FƏALİYYƏTƏ NƏİL OLUNMASI.....	18
PRIORİTET 6.2.2. İNFRASTRUKTURUN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ.....	27
PRIORİTET 6.2.3. İNSAN RESURLARININ İNKİŞAFI.....	30
PRIORİTET 6.2.4: MÖVCUD TƏBİİ RESURLARIN DAVAMLİ İSTİFADƏSİNİN TƏMİN OLUNMASI VƏ ƏTRAF MÜHİTİN MÜHAFİZƏSİNİN GÜCLƏNDİRİLMƏSİ.....	34
6.3. TƏDBİRLƏR PLANI (VAXT PLANI, HESABLANMIŞ XƏRCLƏR, CAVABDEH QURUMLAR VƏ GÖZLƏNİLƏN NƏTİCƏLƏR).....	37
7. RAYON İNKİŞAF PLANININ VƏ ONUN KOMPONENTLƏRİNİN İCRASINA MƏSUL QURUMLAR VƏ ONLARIN VƏZİFƏLƏRİ	47
8. PLANLAŞDIRILMIŞ TƏDBİRLƏRİN VƏ LAYİHƏLƏRİN MÜMKÜN MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİ VƏ MEXANİZMLƏRİ	50
9. RİSKLƏR VƏ RİSKLƏRİN AZALDILMASI STRATEGİYALARI	57
10. İCRA, MONİTORİNG VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ MEXANİZMLƏRİ	58
11. İSTİNADLAR	61

AKRONİMLƏR VƏ İXTİSARLAR

AADYA	Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi
Aİ	Avropa İttifaqı
AİB	Asiya İnkişaf Bankı
AK	Avropa Komissiyası
AQUPDK	Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi
ATT ASC	Aqrar Tədarük və Təchizat Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
AYİB	Avropa Yenidənqurma İnkişaf Bankı
BMT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
DB	Dünya Bankı
DİM	Dövlət İmtahan Mərkəzi
DSK	Dövlət Statistika Komitəsi
DTA	Dövlət Turizm Agentliyi
ƏƏSMN	Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiə Nazirliyi
ƏMDK	Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi
ETSN	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
GİN	Gənclər və İdman Nazirliyi
GİZ	Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyəti
GZİT (SWOT)	Güclü tərəflər, zəif tərəflər, imkanlar və təhlükələrin təhlili
İİS	İnformasiya İdarəetmə Sistemi
İN	İqtisadiyyat Nazirliyi
İR	İqtisadi Rayon
KTN	Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
MdN	Mədəniyyət Nazirliyi
MN	Maliyyə Nazirliyi
NRYTN	Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi
QHT	Qeyri-hökumət təşkilatı
RİH	Rayon İcra Hakimiyyət
RİP	Rayon İnkişaf Planı
SİF	Sahibkarlığın İnkişaf Fondu
SN	Səhiyyə Nazirliyi
TN	Təhsil Nazirliyi
YİP	Yerli İnkişaf Planı

1. GİRİŞ

"Daşkəsən rayonunun İnkişaf Planı" ölkədə iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyi və inklüzivliyini, əhalinin sosial rifahını və ətraf mühitin qorunması səviyyəsini daha da artırmağı, investisiyaların cəlbi, azad rəqabət mühiti, bazarlara çıxış və insan kapitalının inkişafına yardım etməklə davamlı iqtisadi inkişafa nail olmağı hədəfləyən Milli İqtisadiyyat və İqtisadiyyatın Əsas Sektorları üzrə Yol xəritələrinin, eləcə də "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın rayon səviyyəsində icrasına kömək etmək məqsədi ilə hazırlanmışdır.

Plan Avropa İttifaqının (Aİ) „Yerli və Regional İnkişafa Dəstək Layihəsi (YRID-SLRD)“ çərçivəsində Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin (İN) tərəfdaşlığı ilə Almaniya Beynəlxalq Əməkdaşlıq Cəmiyyətinin (GİZ) Azərbaycandakı Nümayəndəliyi tərəfindən, beynəlxalq və yerli ekspertlərin, nazirliklərin və digər dövlət qurumlarının yerli nümayəndəliklərinin, rayon icra hakimiyyətinin (RİH), bələdiyyələrin, biznes və fermer təşkilatlarının, qeyri-hökumət təşkilatların (QHT) 30-dan çox nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilən diaqnostika və planlaşdırma prosesi əsasında hazırlanmışdır.

Planlaşdırma prosesi rayon üzrə statistik və digər məlumatların toplanması, yoxlanması, sistemləşdirilməsi və təhlili, araşdırmalar aparılması, rayonu təmsil edən maraqlı tərəflərin maarifləndirilməsi, birbaşa iştirakçılıq yanaşması və ümumi razılıq (konsensus) əldə olunması yolu ilə keçirilən rayon diaqnostika seminarı və rayon planlaşdırma seminarını əhatə etmişdir. Layihə qrupu İN ilə tərəfdaşlıq və RİH ilə əməkdaşlıq çərçivəsində fəaliyyət göstərmişdir. Belə yanaşma planlaşdırma prosesində rayonu təmsil edən əsas maraqlı tərəflərlə yanaşı, ölkə səviyyəsində regional inkişafa məsul olan qurumların da iştirakçılığını təmin etmişdir.

Bu proses aşağıdakı tərəfdaşlar tərəfindən dəstəklənmişdir:

- Nazirliklər və dövlət komitələrinin nümayəndələri - İN, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi (KTN), Təhsil Nazirliyi (TN), Mədəniyyət Nazirliyi (MN), Dövlət Turizm Agentliyi (DTA), Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi (ETSN), Səhiyyə Nazirliyi (SN), Dövlət Statistika Komitəsi (DSK), Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (AQUPDK);
- İcra Hakimiyyəti qurumları – RİH-nin rəhbərliyi və nümayəndələri prosesdə aktiv iştirak etmişdirlər;
- Təhsil müəssisələri - Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti, Turizm Kolleci, peşə məktəbləri, orta məktəblər;
- Biznes nümayəndələri - sahibkarlar birliyi, fərdi sahibkarlar, fermerlər;
- Qeyri-hökumət təşkilatları: qadın resurs mərkəzləri, Qırmızı Aypara şöbələri, kənd təsərrüfatı yönümlü və digər növ QHT-lər və s.

2. PLANIN HAZIRLANMASI VƏ İCRASI ÜÇÜN KONSEPTUAL ƏSASLAR

Hazırda Azərbaycan Respublikasında həyata keçirilən regionların inkişaf strategiyası ölkədaxili regionların, o cümlədən rayonların dayanıqlı və tarazlı inkişafının təmin olunması üçün əlverişli mühit yaradılmasını nəzərdə tutur. Bu özündə yerlərdə rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyat, yüksək standartlara, o cümlədən ədalətlik prinsipinə cavab verən sosial rifah, təbii resursların mümkün qədər tam və səmərəli istifadəsi ilə yanaşı, ətraf mühitin etibarlı mühafizəsini təmin edən ekoloji təhlükəsizlik sisteminin formalaşdırılmasını ehtiva edir. Bu onunla şərtlənir ki, müasir dövrdə təbii resursların – faydalı qazıntıların, torpaq, su və meşə resurslarının məhdudlaşması, ekologiyaya zərər vuran istehsalların genişlənməsi, torpaqların istismarının intensivləşməsi, bitkiləri mühafizə vasitələrindən nəzarətsiz istifadə və s. nəticəsində təbii resurslara insanın antropogen təsirinin güclənməsi bəşəriyyəti mövcud və sonrakı nəsillərin davamlı inkişafının təmin olunması zərurəti qarşısında qoyur.

Ölkədə bu strateji məqsədə nail olunmasında regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş dövlət proqramları (2004-2008, 2009-2013, 2014-2018 və 2019-2023-cü illər üzrə) böyük əhəmiyyət kəsb edir. 2004-cü ildən uğurla icra olunan bu proqramlar regionlarda şəhər, qəsəbə və kəndlərin simasını köklü şəkildə dəyişmiş, regionların potensialının artmasına, infrastruktur təminatının, kommunal xidmətlərin keyfiyyətinin, biznes və investisiya mühitinin yaxşılaşmasına və əhəlinin rifahının yüksəlməsinə geniş imkanlar açmışdır.

Lakin təhlillər göstərir ki, qeyd olunan istiqamətlərdə Azərbaycan Respublikasında son on illiklərdə əldə olunmuş nailiyyətlərlə yanaşı, regionların, o cümlədən rayonların və kənd yerlərinin iqtisadi inkişafı, əhəlinin layiqli məşğulluğu və sosial rifah halının yüksəldilməsi və ekoloji təhlükəsizliyin gücləndirilməsi istiqamətlərində hələ də müəyyən problemlər qalmaqdadır. Azərbaycanın sənaye potensialının və bununla bağlı infrastruktur obyektlərin əksər hissəsinin Bakı şəhərində yerləşməsi və, eyni zamanda, regionlarda olan bir çox müəssisələrin, istehsal və xidmət obyektlərin fəaliyyətinin səmərəliliyinin aşağı olması əhəlinin ölkə paytaxtına axınını sürətləndirmişdir. Bu amillər öz növbəsində regionlarda və kənd yerlərində davamlı inkişafın təmin olunmasına, o cümlədən paytaxtla regionlar və şəhər yerləri ilə kənd yerləri arasında sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə fərqlərin artmasına, bir çox yerlərdə sosial-iqtisadi, demoqrafik və ekoloji vəziyyətin ağırlaşmasına səbəb olmuşdur.

Mütərəqqi beynəlxalq təcrübələr göstərir ki, ölkədə regionların, o cümləsən rayonların sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində əldə olunan nailiyyətləri daha da möhkəmləndirmək və artırmaq məqsədilə ümummilli səviyyədə hazırlanan və həyata keçirilən proqramlar və digər siyasət sənədləri ilə yanaşı, müvafiq proqramlar və digər siyasət sənədləri ilə uzlaşdırmaqla hər bir rayon və kənd yeri üçün onların özünəməxsus xüsusiyyətlərini nəzərə alan rayon və yerli inkişaf planlarının hazırlanması da faydalı olardı. Ona görə ki, müasir dövrdə dünya-ölkə-region-şəhər/rayon-kənd münasibətlərinin təbiəti bir çox hallarda regional siyasətin formalaşdırılması, o cümlədən regionların, o cümlədən rayonların və kənd yerlərinin inkişafının planlaşdırılması və həyata keçirilməsi üçün ümummilli səviyyədə fərqli alətlər və metodların tətbiqini zəruri edir.

Başqa sözlə, elmi-metodoloji yanaşma baxımından, regional inkişaf siyasəti hər bir regionun, o cümlədən rayonun, kənd/şəhərin qarşılaşdığı problemlərin həllini və malik olduğu üstünlüklərin reallaşdırılmasını təmin edən planın işlənilməsini, qəbul edilməsini və həyata keçirilməsini nəzərdə tutur. Bunun üçün isə, ilk növbədə, müvafiq regionun (rayonun, kənd/şəhərin) qarşılaşdığı problemlər və malik olduğu üstünlüklər aşkarlanmalıdır. Sonra isə, qlobal proseslər və ümummilli maraqlar nəzərə alınmaqla, bu problemlərin həlli və üstünlüklərin reallaşması üçün potensial imkanlar və əlaqədar institutlar müəyyənləşdirilməlidir. Növbəti mərhələdə isə həmin institutların müvafiq istiqamətdə fəaliyyətə sövq edilməsi üçün zəruri tədbirlər dəsti hazırlanmalıdır.

Belə planlarda şəhər/rayon və qəsəbə/kənd çərçivəsində investisiya və innovasiya fəallığının artırılması, mütərəqqi texniki avadanlıqlar və texnologiyaların tətbiqi əsasında yerli iqtisadi (təbii-iqtisadi, istehsal-texniki və elmi-texniki) potensialın gücləndirilməsi və təsərrüfat dövryyəsinə daha tam cəlb olunması, buna uyğun olaraq, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsinin genişləndirilməsi (kənd təsərrüfatı ilə yanaşı, digər müqayisəli üstünlüyə malik məhsul və xidmət istehsalı sahələrinin də inkişaf etdirilməsi) və səmərəliliyinin yüksəldilməsi hesabına rəqabətqabiliyyətliliyinin qaldırılması, sahibkarlığın inkişafı, məhsul və xidmət istehsalı, satışı və istehsal vasitələri bazarında rəqabət

mühitinin daha da sağlamlaşdırılması, maliyyə resurslarına və bazara çıxış imkanlarının asanlaşdırılması, istehsal, sosial və bazar infrastrukturunun modernləşdirilməsi, sosial xidmətlərin çeşidinin artırılması, keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması və aztəminatlı insanlar üçün əlçatanlığının təmin edilməsi, həssas əhali qruplarının sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə olunması və ekoloji təhlükəsizliyin qorunması üzərində nəzarətin möhkəmləndirilməsi və bu kimi digər istiqamətlərdə kompleks işlər görülməsi nəzərdə tutulur.

Nəticədə, təbii resurslardan daha tam və səmərəli istifadə olunması, təsərrüfat subyektlərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi, yerlərdə məhsul və xidmət istehsalı sahələrinin dəyər zəncirinin bütün həlqələri üzrə inkişaf etdirilməsi üçün şərait yaradılması, bununla da ölkədə neft sektoru ilə yanaşı, qeyri-neft sektorunun da dayanıqlı inkişafının təmin olunması, qeyri-neft sektoru üzrə ixrac həcmnin artımına nail olunması, rayonlarda və kənd yerlərində yaşayan əhəlinin layiqli məşğulluq və gəlir əldə etmə imkanlarının artması və onların sosial rifah halının yüksəlməsi, beləliklə də rayonların və kənd yerlərinin dayanıqlı və tarazlı inkişafının təmin olunması gözlənilir.

Qeyd olunanlar Daşkəsən rayonun İnkişaf Planı hazırlanarkən konseptual əsaslar kimi nəzərə alınmışdır. Plan regionların və kənd yerlərinin inkişafı ilə əlaqədar mövcud nəzəri-metodoloji yanaşmalara və mütərəqqi beynəlxalq təcrübələrə istinad edilməklə son dövrlərdə müvafiq istiqamətdə ölkədə qəbul olunmuş siyasət sənədləri, yerinə yetirilmiş layihələr, əvvəlki dövrlərdə icra olunmuş analoji proqramlar və əldə olunmuş nailiyyətlər və qazanılan təcrübələrin təhlil olunub qiymətləndirilməsi əsasında hazırlanmışdır. Plan hazırlanarkən davamlı inkişaf prinsipləri, o cümlədən BMT-nin "Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf Gündəliyi" ilə müəyyən olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri, "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyası, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 06 dekabr 2016-cı il tarixli Fərmanına müvafiq olaraq təsdiq edilmiş Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın 11 prioritet sektorunun (neft və qaz sənayesi (kimya məhsulları daxil olmaqla); kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı; kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalı; ağır sənaye və maşınqayırma; ixtisaslaşmış turizm sənayesi; logistika və ticarət; uyğun qiymətə mənzil təminatı; peşə təhsili və təlimi; maliyyə xidmətləri; telekommunikasiya və informasiya texnologiyaları; kommunal xidmətlər (elektrik və istilik enerjisi, su və qaz)) inkişafı üzrə strateji yol xəritələri, Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı, digər əlaqədar dövlət proqramları və siyasət sənədləri, Azərbaycan Respublikası ilə beynəlxalq tərəfdaşlar (BMT, DB, Aİ, AYİB, AİB və s.) arasında imzalanmış əməkdaşlıq sazişləri və həyata keçirilən layihələr nəzərə alınmışdır.

3. PLANIN HAZIRLANMASI METODOLOGİYASI VƏ PROSESİ

Rayon İnkişaf Planının hazırlanması prosesi mütərəqqi beynəlxalq təcrübələrdə şəhər/rayon inkişaf planlarının hazırlanmasında geniş tətbiq edilən məntiqi-struktur yanaşma (MSY) əsasında iştiraklı (maraqlı tərəflərin iştirakı ilə) planlaşdırma metodologiyasından istifadə edilməklə həyata keçirilmişdir. MSY aşağıdakı mərhələləri əhatə edir:

- Plan mühitinin (mövcud vəziyyətin) təhlili, o cümlədən GZİT (SWOT) və TIZG (TOWS) təhlili;
- Maraqlı tərəflərin təhlili;
- Problemlərin təhlili/vəziyyətin təhlili;
- Məqsədlərin təhlili;
- Tədbirlər planı;
- Resurslar planı;
- Hədəf göstəricilərinin/gözlənilən nəticələrin müəyyənləşdirilməsi;
- Risklərin təhlili və idarə edilməsi;
- Ehtimalların təhlili.

İştiraklı planlaşdırma üsullarından istifadə elmi tədqiqatlar və ekspert qiymətləndirmələrinin çox sayda maraqlı tərəflərin cəlb olunduğu təhlil və planlaşdırma prosesi ilə birləşdirilməsinə imkan vermişdir. Maraqlı tərəflər kimi prosesdə aidiyyəti nazirliklərin (İN, KTN və s.), rayon icra hakimiyyəti orqanlarının, bələdiyyələrin, yerli biznesin, qeyri-hökumət təşkilatlarının, elmi-tədqiqat institutlarının və digər əlaqədar qurumların təmsilçiləri və müvafiq sahələr üzrə ekspertlər iştirak etmişlər.

Bu yanaşmanın əsas üstünlüyü maraqlı tərəflərin şəhərin/rayonun sosial-iqtisadi inkişafının diaqnostikası və planlaşdırılması prosesində birbaşa iştirakıdır. Bu yanaşma GİZ-in Azərbaycanda bələdiyyələrin (yerli) inkişaf planlarının hazırlanması üçün həyata keçirdiyi layihələrdə və ölkədə regional inkişafın planlaşdırılması ilə əlaqədar İN-lə tərəfdaşlıq əsasında Aİ-nin dəstəyi ilə icra olunan PRDP və SRRD layihələrində də istifadə olunan yanaşma və metodologiyalara uyğundur.

İştirakçılıq prinsipi Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sektorları üzrə strateji yol xəritələrinin hazırlanması və icrası prosesləri ilə də uyğunlaşır və gözlənilir ki, belə yanaşma əsasında hazırlanan RİP-in icrası Daşkəsən rayonunda Strateji yol xəritələrinin hədəflərinin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli töhfə verəcəkdir.

Növbəti 5 il üçün Daşkəsən rayonu üçün hazırlanmış RİP-də nəzərdə tutulan məqsədlər, prioritetlər, nəticələr, tədbirlər və fəaliyyətlər rayonun sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı hərtərəfli ekspert qiymətləndirmələri və elmi tədqiqatların aparılması və peşəkar failitatorlar tərəfindən fasilitasiya edilən 2 interaktiv seminarın (diaqnostika və planlaşdırma seminarları) köməyi ilə tərtib edilmişdir.

Rayon üçün planlaşdırma prosesi aşağıdakı kimi iki fazadan ibarət olmuşdur:

• **Birinci fazada (diaqnostika)** - statistik məlumatların toplanması, təhlili və rayonda maraqlı tərəflərin iştirakı ilə peşəkar fasilitasiya və vizuallaşdırma əsasında rayonun sosial-iqtisadi inkişafının interaktiv diaqnostikası seminarı keçirilmişdir. Diaqnostika seminarında rayonun sosial-iqtisadi inkişafının GZİT (SWOT) və TIZG (TOWS) təhli aparılmış, problemləri təhlil olunaraq problem ağacı qurulmuşdur. Bu zaman rayonda mövcud olan bələdiyyələrin problemləri də təhlil olunmuşdur. Belə yanaşma məlumatın və yerli təcrübənin (biliyin) çarpaz yoxlanılmasına imkan vermişdir. Bu faza rayon diaqnostik hesabatının hazırlanması ilə yekunlaşmışdır.

• **İkinci fazada (planlaşdırma)** –diagnostika mərhələsində olduğu kimi rayonda eyni maraqlı tərəflərin iştirakı ilə peşəkar fasilitasiya və vizuallaşdırma əsasında interaktiv planlaşdırma seminarı keçirilmiş və burada rayon diagnostik hesabatının nəticələri və əldə edilmiş əlavə məlumatlardan istifadə olunmaqla rayon üçün məqsədlər ağacı, məntiq cədvəli və tədbirlər planı qurulmuş, hədəf indikatorları, resurslar və vaxt qrafiki müəyyən olunmuş, ehtimalların və risklərin təhlili aparılmışdır. Seminar zamanı oxşar metodologiya əsasında hazırlanmış Daşkəsən rayon bələdiyyələrinin yerli inkişaf planlarında göstərilən sosial-iqtisadi məsələlər də RİP-ə inteqrasiya edilmək üçün müzakirəyə çıxarılmışlar. Bu fazada görülmə işlər Rayon İnkişaf Planının (RİP) hazırlanması ilə nəticələnmişdir.

Rayonda keçirilmiş diagnostika və planlaşdırma seminarlarında Diagnostika hesabatının və RİP-in forması və məzmununa dair geniş konsensus əldə edilmişdir. Bu seminarlar rayonun problemləri və potensialı, həmçinin yerli vəziyyət, mövcud təcrübə və imkanlar haqqında ətraflı məlumat əldə etməyə şərait yaratmışdı. Bütün təhlil və planlaşdırma prosesi vizuallaşdırma və konsensus əldə etmə üsulları ilə dəstəklənən həqiqi iştirakçılıq şəraitində aparılmışdı. Buna yerli və beynəlxalq ekspertlərin (Aİ və GİZ), həmçinin rayondan və İN-dən olan 30-a yaxın mütəxəssisin (maraqlı tərəflərin nümayəndələrinin) dəstəyi ilə nail olunmuşdur.

Belə yanaşmanın planlaşdırma və planın icrası prosesinin davamlılığına əhəmiyyətli fayda verməsi də gözlənilir. Belə ki, rayonu təmsil edən maraqlı tərəflərin nümayəndələri diagnostika və planlaşdırma prosesində birbaşa iştirak etdiklərindən onlarda hazırlanmış plana sahiblik hissi yaranır, başqa sözlə, onu özlərinin hesab edirlər. Buna görə də onların planın icrası prosesinə də fəal dəstək verəcəkləri gözlənilir.

Bundan əlavə, Rayon İnkişaf Planının hazırda ölkədə icra olunan aşağıdakılar kimi ən vacib **strateji planlaşdırma sənədləri** ilə **uyğunluğu da yoxlanılmışdır**: müvafiq Dövlət Proqramları, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmiş müvafiq Strateji Yol Xəritələri.

Rayon İnkişaf Planı Rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən qəbul olunduqdan və İN-lə razılaşdırılmaqla müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edildikdən sonra yaxın 5 ildə Daşkəsən rayonun sosial-iqtisadi inkişafının başlıca istiqamətləri, məqsədləri, hədəfləri, tədbirləri və fəaliyyətlərini əks etdirən əsas siyasət sənədi kimi həyata keçiriləcəkdir.

4. RAYONUN SOSIAL-IQTISADI İNKİŞAFININ CARİ VƏZİYYƏTİNİN İCMALI

Rayonun sosial-iqtisadi vəziyyəti barədə tam və ətraflı məlumat, o cümlədən statistik məlumatlar, qrafiklər və digər informasiyalar bu Planın əlavəsi olan Rayon üzrə Diaqnostik Hesabtda təqdim olunur.

4.1. Rayon haqqında ümumi məlumat

Daşkəsən rayonu Azərbaycan Respublikası Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun 11 inzibati rayonundan biridir. Rayon 8 avqust 1930-cu il tarixində yaradılıb, 1 şəhər, beş şəhər tipli qəsəbə və 43 kənddən ibarətdir. Əsas inzibati ərazi vahidləri Daşkəsən şəhəri, Qabaqtəpə kəndi, Zaqalı kəndi, Bayan kəndi, Quşçu kəndi və digər inzibati ərazilərdir. 2017-ci il yanvar ayının 1-nə olan statistik məlumatlara əsasən, Daşkəsən rayonunun ərazisi 1 046,02 km², əhalisi isə 34,8 min nəfərdir. Daşkəsən rayonunun ərazisi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun 8,5%-ni təşkil edir, əhalinin sıxlığı 1 km² üçün 33 nəfər təşkil edir.

4.2. Rayonun iqtisadiyyatının səciyyəvi xüsusiyyətləri

2017-ci ilin əvvəlinə verilmiş məlumatlara əsasən rayonda 562 sahibkarlıq subyekti (hüquqi və fiziki şəxs), 1 heyvandarlıq, 1 arıçılıq, 2 toxumçuluq, 19 heyvandarlıq, 4 əkinçilik təsərrüfatı, 12 məktəbəqədər təhsil müəssisəsi, 42 ümumtəhsil məktəbi, 3 xəstəxana, 8 poliklinika, 42 klub obyekt, incəsənət qalereyaları, 3 muzey, 38 kitabxana fəaliyyət göstərir. Rayonda 11 EATS rabitə xidməti mövcuddur. Daşkəsən rayonu ərazisindən 270 km uzunluğunda avtomobil yolları keçir. Bu yolların 22 km-i III kateqoriyaya, 222 km-i IV kateqoriyaya və 26 km-i V kateqoriyaya aiddir.

Proqramların icrası nəticəsində Daşkəsən şəhərinin su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulmuş, 41,4 km su xətti, o cümlədən 20,3 km magistral, 16,9 km şəhərdaxili, 2,2 km abonentlərə qoşulma və 2 km Alunitdağ qəsəbəsinə su xətti çəkilmişdir. Eyni zamanda 7 içməli su anbarı, 4 suqəbuledici qurğu, 3 su nasos stansiyası, 2 ədəd tənzimləyici anbar, 2 ədəd yükləmə kamerası, 2 ədəd təzyiq tənzimləyici qurğu, 6 ədəd hava buraxıcı klapan kamerası, 9 ədəd boşaltma kamerası tikilmişdir. Daşkəsən şəhəri fasiləsiz olaraq içməli su ilə təmin olunmuşdur.

Bundan əlavə, Daşkəsən şəhərinin kanalizasiya sistemi yenidən qurulmuş, 19,7 km müxtəlif diametrli kanalizasiya şəbəkəsi tikilmişdir. Hal-hazırda gündəlik gücü 3500 kub metr olan çirkab su təmizləyici qurğunun tikintisi davam etdirilir. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə dövlət proqramlarının icrası nəticəsində 22,7 km şəhərdaxili və 4,5 km məhəllədaxili yollara asfalt çəkilmiş, 47,4 km uzunluğunda Gəncə-Xoşbulaq və 21,3 km uzunluğunda Zağalı-Kollu-Çıraqılı avtomobil yolları yenidən qurulmuş, uzunluğu 25 km olan Daşkəsən-Əmirvar-Qabaqtəpə avtomobil yolunun yenidənqurulması işlərinə başlanmışdır. Rayonun 49 yaşayış məntəqəsindən 9-u qazla təchiz olunmuşdur.

Dövlət Proqramlarının icrası nəticəsində xeyli sayda sosial obyektlər, o cümlədən 33 məktəb, 6 bağça, 13 səhiyyə, 19 mədəniyyət və 1 gənclər müəssisəsi tikilmiş və ya əsaslı təmir olunmuşdur. Bundan əlavə, həmin dövrdə şəhid ailələri və əlillər üçün 12 və 16 mənzilli yaşayış binaları tikilib istifadəyə verilmişdir. 2004-2018-ci illərdə Daşkəsən rayonunda ümumilikdə 122 yeni müəssisə yaradılmış, Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun vəsaiti hesabına sahibkarlıq subyektlərinə 277 layihə üzrə ümumilikdə 4.5 mln manatlıq kredit ayrılmışdır. Rayonda bu dövrdə 4289-u daimi olmaqla 6210 yeni iş yeri yaradılmışdır.

Vaxtilə rayon iqtisadiyyatının əsasını sənaye təşkil etsə də, hazırda kənd təsərrüfatı əsas iqtisadi fəaliyyət sahəsidir.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı icra edilmiş 3 dövlət proqramı (2004-2008, 2009-2013 və 2014-2018-ci illər üzrə)

Daşkəsən rayonunun potensialının artmasına, infrastruktur təminatının, kommunal xidmətlərin keyfiyyətinin, biznes və investisiya mühitinin yaxşılaşmasına və əhalinin

Kənd təsərrüfatında heyvandarlıq əkinçiliklə müqayisədə daha çox inkişaf etmişdir. Belə ki, əkinçilik üzrə məhsul buraxılışı 22,4%, heyvandarlıq üzrə məhsul buraxılışı isə 77,6% təşkil edir. Son illərdə ət, süd, yumurta istehsalı əhəmiyyətli dərəcədə artmışdır. Kənd təsərrüfatında, əsasən qaramal və qoyun, keçi növləri yetişdirilir. Heyvanlar əsasən fərdi təsərrüfatlarda saxlanılır. Hazırda maldarlıq təsərrüfatlarında qonur qafqaz və şves cinsləri üstünlük təşkil edir, az miqdarda qara-ala və hallavey cinsləri də mövcuddur.

4.3. Rayonun sosial-iqtisadi inkişafının mövcud vəziyyəti

Rayonun sosial-iqtisadi inkişafının diaqnostik təhlilinə əsasən hazırda rayonun aşağıdakı güclü tərəfləri, imkanları və problemləri vardır:

4.3.1. Güclü tərəflərin təhlili (xülasə):

- Rayonda təbii ehtiyatların bolluğu (Biomüxtəlifliyin mövcudluğu; Təbii mineral suların bolluğu; Yaxşı ekoloji şərait);
- İnfrastruktur sahələrin inkişafı (Yolların təmiri və su kanalizasiya sisteminin qurulması; Gənclər üçün təlim və istirahət mərkəzinin tikilməsi; Elektrik dirəklərinin, transformatorların və kablərin yenisi ilə əvəz olunması; Telekomunikasiya təminatının yaxşı olması; Təhsil sektorunda əldə edilən nəticələr; Nəqliyyat şəbəkələrinə yaxınlıq (hava limanı, dəmir yolu); Rayonda tikinti işlərinin çoxalması);
- Kənd təsərrüfatının bəzi sahələrinin inkişafı üçün potensialın mövcudluğu (arıçılığın inkişafı potensialı - Qaratəpə-Bozar cinsinin mövcudluğu; Əkinçilik və heyvandarlığın sürətli inkişafı; Dərman bitkilərinin mövcudluğu; Üzümçülük ənənələrinin mövcudluğu);
- Sənayenin bəzi sahələrinin inkişafı üçün potensialın mövcudluğu ("AzerGold" və "Çovdar" filiz yataqlarının mövcudluğu);
- Turizmin inkişafı üçün təbii imkanların mövcudluğu (Tarixi-mədəni abidələrin mövcudluğu; Yaxşı ekoloji mühit; qış turizminə uyğun ərazilər).

4.3.2. İmkanların təhlili (xülasə)

- Qəbul edilmiş dövlət proqramları, strategiyaları və digər siyasət sənədləri (Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı; "Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə" Dövlət Proqramı; 2015-2025-ci illərdə Azərbaycan

gənclərinin İnkişaf Strategiyası; Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair Milli Strategiyanın həyata keçirilməsi üzrə 2016–2020-ci illər üçün Dövlət Proqramı; Azərbaycan Respublikasında Təhsilin İnkişafı üzrə Dövlət Strategiyası və s.);

- Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sahələrinin (ağır sənaye və maşınqayırma, kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalı, kiçik və orta sahibkarlıq səviyyəsində istehlak mallarının istehsalı, ixtisaslaşdırılmış turizm sənayesi, rabitə və informasiya texnologiyaları, loqistika və ticarət, peşə təhsili və təlimi, münasib qiymətlərlə mənzil təminatı, kommunal xidmətlər (elektrik və istilik enerjisi, su və qaz təchizatı və maliyyə xidmətləri) inkişafına dair strateji yol xəritələrinin qəbul olunması;
- Donor təşkilatları və QHT-lərlə əməkdaşlıq (yerli layihələr);
- Transsərhəd əməkdaşlıq (tərəfdaşlıq) imkanları (Gürcüstan ilə)
- Gənclər Fondunun mövcudluğu
- Əlverişli investisiya mühitinin mövcudluğu;
- Kənd təsərrüfatı sektorunda dövlət dəstəyi mexanizmlərinin mövcudluğu (vergi güzəştləri, subsidiyalar);
- Sahibkarlığın İnkişafı Fondu tərəfindən kənd təsərrüfatının inkişafına yardım;
- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi və "Aqrolizing" ASC-nin mövcudluğu;
- Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin yaradılması;
- ASAN/ ABAD layihəsi;
- "Bir Pəncərə" İxrac Dəstək Mərkəzinin mövcudluğu;
- Gəncə şəhərində Daşkəsən Filizsəfləşdirmə Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin məhsullarını satmaq üçün zavodun olması

4.3.3. Problemlərin təhlili (xülasə)

Diaqnostik təhlilin nəticələrinə görə Daşkəsən rayonunun sosial-iqtisadi inkişafı sahəsindəki problemləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

4.3.3.1. Əsas problem

Rayonun zəif sosial-iqtisadi inkişafı

4.3.3.2. Alt problemlər (əsas problemin səbəbləri)

4.3.3.2.1. Kənd təsərrüfatı sektorunun zəif inkişafı

Səbəbləri: Sahibkarlar üçün uzunmüddətli güzəştli kreditlərə çıxış imkanlarının məhdudluğu; Rayonun iqlimi üçün cins mal-qaranın olmaması; Kifayət qədər damazlıq təsərrüfatlarının olmaması; Yabanı təbii dərman bitkilərindən səmərəli istifadə olunmaması; Yabanı dərman bitkilərinin qəbulu məntəqələrinin olmaması; Torpaq analizi laboratoriyalarının olmaması; Arıçılıq üzrə damazlıq təsərrüfatlarının olmaması; Üzümçülüğün zəif inkişafı; Üzüm emal müəssisəsinin olmaması; Kənd təsərrüfatı texnikasının çatışmaması; Kənd təsərrüfatı sahəsində xidmətlərin olmaması; Təsərrüfatların dəmyə şəraitindən asılılığı; kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında çətinliklər; Kənd təsərrüfatı məhsullarının qəbulu üçün tədarük məntəqələrinin olmaması; Yerli şəraitə uyğunlaşmış yüksək məhsuldarlığa malik toxumların olmaması; Toxumçuluq təsərrüfatlarının olmaması.

Əsas problemin doğurduğu çatışmazlıqlar (üst problemlər):

- Əhəlinin sağlamlığının lazımı səviyyədə qorunmaması;
- Əhəlinin sağlamlıq səviyyəsinin qənaətbəxş olmaması;
- Rabitə xidmətlərinin səviyyəsi aşağı düşməsi;
- Əhəlinin həyat səviyyəsinin aşağı düşməsi;
- Ekoloji tarazlığın pozulması;
- İşsizlik səviyyəsinin yüksəlməsi;
- Sənaye istehsalı məhsullarının azalması;
- Əhəlinin gəlirlərinin azalması;

4.3.3.2.2. Rayonun turizm potensialından kifayət qədər istifadə edilməməsi

Səbəbləri: Rayonun turizm potensialının zəif təbliğ edilməsi; Rayonun turizmi ilə bağlı təbliğat-təşviqat işlərinin az aparılması; Rayonda turizmlə bağlı əlaqələndirici strukturun olmaması; Turistlərin cəlb edilməsi üçün yerli məhsulların zəif olması; Sahibkarların turizm məhsulları yaratmağa maraq göstərməməsi; Turizm sahəsində təcrübəli işçilərin, o cümlədən peşəkar kadrların olmaması; Turizm sənayesi ilə bağlı öyrədici kursların olmaması; Fermerlər və turistlər arasında koordinasiyanın zəif olması; Rayon fermerlərinin turizm şirkətləri ilə əlaqələrinin olmaması; Tarixi abidələrin qorunması və ətrafında abadlaşdırma işlərinin zəif aparılması; Potensial turist marşrutlarının olduğu yerlərdə infrastrukturun zəif olması; Tarix-mədəniyyət abidələri haqqında zəif məlumatlandırma kampaniyası; Turistlərin iaşə və gecələmə şəraitinin zəif olması; Rayonun qış turizm potensialından istifadə edilməməsi; Kənd turizminin zəif inkişafı; Turizmin təşviqi ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməməsi; Tarix-mədəniyyət abidələrinin zəif şəkildə qorunması və bərpası.

4.3.3.2.3. Sənayenin zəif inkişafı

Səbəbləri: Təbii suların qablaşdırılması müəssisəsinin olmaması; Sənaye sahəsindəki kadr (mütəxəssis) çatışmazlığı; Dağ-mədən müəssisələrinin fəaliyyət göstərməməsi; Rayonun sənaye sahəsinə investisiya qoyulmaması.

4.3.3.2.4. İnfrastrukturun zəif inkişafı

Səbəbləri: Kəndlərdə elektrik enerjisinin fasilələrlə verilməsi; Şəhərdə gənclər üçün istirahət mərkəzlərinin olmaması; Şəhərdə əhalinin istirahət və asudə vaxtlarının səmərəli təşkili üçün şəraitin olmaması; Sel sularının kəndlərə ziyan vurməsi; Bir sıra kəndlərdə qaz təchizatının olmaması; Həssas sosial qruplara aid olan əhalinin mənzillə təminatının qənaətbəxş olmaması; Şəhərdə müasir tipli hamamın olmaması; Kənd yerlərində içməli su çatışmazlığı; Əksər yaşayış məntəqələrində mərkəzləşdirilmiş qaydada su sisteminin olmaması; Bəzi yaşayış məntəqələrində yolların təmirsiz vəziyyətdə olması; Əsaslı yol çəkilişinin aparılmaması; Bəzi yaşayış məntəqələrində fiber optik kablərin olmaması; Uşaqların asudə vaxtlarını keçirməsi üçün əyləncə mərkəzlərinin olmaması.

4.3.3.2.5. Rayonda təhsilin müasir tələblərə cavab verməməsi

Səbəbləri: Rayonun təhsil sahəsində kadr çatışmazlığı; Müəllimlərin sosial təminatının zəif olması; Rayonun ümumitəhsil məktəblərinin maddi-texniki bazasının qənaətbəxş olmaması; Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin əksəriyyətinin uyğunlaşdırılmış və ya köhnə binalarda fəaliyyət göstərməsi; Peşə məktəblərinin maddi texniki bazasının qənaətbəxş olmaması.

4.3.3.2.6. Səhiyyə sektorunun zəif inkişafı

Səbəbləri: Səhiyyə sektorunda kadrların (mütəxəssslərin) olmaması; Tibbi kadrların sosial təminatının zəif olması; Kəndlərdə tibbi məntəqələrinin olmaması və təmirsiz olması; Kənd tibb məntəqələrinin tibbi təchizatının zəif olması; Kəndlərdə xəstələrin məntəqələrə çatdırılması üçün xidmət vasitələrinin olmaması.

4.3.3.2.7. Mədəniyyət sahəsində olan çətinliklər

Səbəbləri: Mədəniyyət sahəsində ixtisaslı kadrların olmaması; Əksər mədəniyyət müəssisələrinin fərdi yaşayış evlərində yerləşməsi; Mədəniyyət müəssisələri üçün nəzərdə tutulmuş obyektlərin son 40 ildə tikilməməsi; Rayonun mədəniyyət obyektlərinin aşınması, sıradan çıxması; Mədəniyyət müəssisələrinin maddi-texniki bazasının müasir tələblərə cavab verməməsi; Kinotətarın olmaması.

4.3.3.2.8. Ətraf mühitin mühafizəsi sahəsində çatışmazlıqlar

Səbəbləri: Rayonda meşə massivlərinin azalması; Meşələrin qırılması; Torpaqların eroziyası; Torpaq qoruyucu tədbirlərin görülməməsi; Ətraf mühitin mühafizəsi ilə bağlı zəif maarifləndirmə kampaniyası; Zərərli qazlar buraxan obyektlərin ətraf mühiti korrumpasiya etməsi; Təbii fəlakətlərin baş verməsi; Dolunun təsərrüfatlara ziyan vurməsi; Güclü küləklərin təsərrüfata ziyan vurməsi; Tullantıların idarə olunmaması; Tullantıların idarə olunması üçün müəssisənin olmaması; Ov üçün qadağan edilmiş heyvan növlərinin azalması.

5. RAYON İNKİŞAF PLANININ TƏSVİRİ

5.1. Sənədin Statusu

Daşkəsən rayonunun İnkişaf Planı, rayonun sosial-iqtisadi inkişaf səviyyəsini yüksəltmək üçün, 2023-cü ilə qədər nail olunması nəzərdə tutulmuş məqsədləri, hədəfləri, fəaliyyətləri, bu fəaliyyətlərin icra müddətini, tələb olunan maliyyə vəsaitlərini, icraya məsul qurumları və hədəf göstəriciləri özündə əks etdirən kompleks sənəddir. Bu sənəd Avropa İttifaqının Texniki dəstək Layihəsi olan “Yerli və Regional İnkişafa Dəstək Layihəsi (YRİD-SLRD)” çərçivəsində İN-nin tərəfdaşlığı ilə GİZ-in Azərbaycandakı Nümayəndəliyi tərəfindən hazırlanmışdır. Beynəlxalq və yerli ekspertlərin, nazirliklərin və digər dövlət qurumlarının yerli nümayəndəliklərinin, rayon icra hakimiyyətinin, bələdiyyələrin, biznes, o cümlədən fermer təşkilatlarının və QHT-lərin nümayəndələrinin birbaşa iştirakı ilə hazırlanmış bu sənəd strateji xarakter daşıyır. Plan Daşkəsən Rayonunun İcra Hakimiyyəti tərəfindən qəbul olunduqdan və İN-lə razılaşdırılmaqla aidiyyəti müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təsdiq edildikdən sonra icra üçün qəbul edilə bilər.

5.2. Rayon İnkişaf Planının Məqsədi və Məzmunu

RİP-in başlıca məqsədi 2019-2023-cü illərdə Daşkəsən rayonunun iqtisadi potensialını gücləndirmək, bu potensialın daha dolğun və səmərəli istifadəsini təmin etməklə rayonun sosial-iqtisadi inkişafını sürətləndirmək və dayanıqlılığını artırmaqdan ibarətdir.

Məzmunu. Planda Daşkəsən rayonunun sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə və dayanıqlılığının artırılmasına nail olunması üçün 1 ümumi məqsəd, 1 xüsusi məqsəd, 4 prioritet istiqamət, 8 nəticə (əsas məqsəd) və 93 tədbir müəyyən edilmişdir:

Ümumi məqsəd: Əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi.

Xüsusi məqsəd:

Rayonun sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi və dayanıqlılığının artırılması

Prioritet istiqamətlər:

Prioritet 1: Effektiv iqtisadi fəaliyyətə nail olunması;

Prioritet 2: İnfrastrukturun inkişaf etdirilməsi;

Prioritet 3: İnsan resurslarının inkişaf etdirilməsi;

Prioritet 4: Mövcud təbii resursların davamlı istifadəsinin təmin olunması və ətraf mühitin mühafizəsinin gücləndirilməsi

Planın xüsusi məqsədinə nail olmaq üçün zəruri olan Nəticələr (alt məqsədlər):

Nəticə 1: Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sektorlarının hərtərəfli inkişaf etdirilməsi (25 tədbir);

Nəticə 2: Rayonun turizm məkanına çevrilməsi (25 tədbir);

Nəticə 3: Sənayenin inkişafına nail olunması (4 tədbir);

Nəticə 4: Rayonun infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi (15 tədbir);

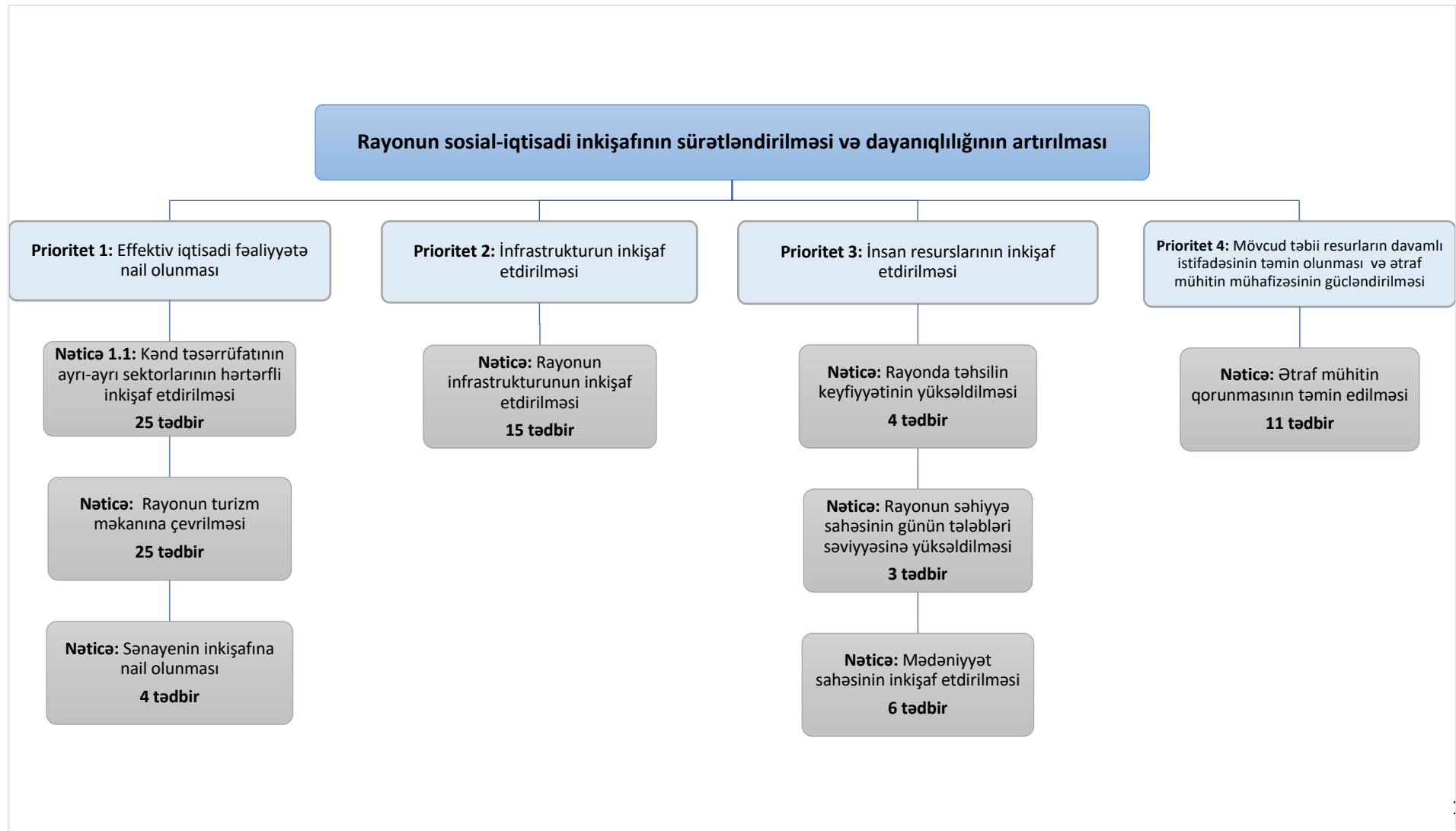
Nəticə 5: Rayonda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi (4 tədbir);

Nəticə 6: Rayonun səhiyyə sahəsinin günün tələbləri səviyyəsinə yüksəldilməsi (3 tədbir);

Nəticə 7: Mədəniyyət sahəsinin inkişaf etdirilməsi (6 tədbir);

Nəticə 8: Ətraf mühitin qorunmasının təmin edilməsi (11 tədbir).

5.3. Rayon İnkişaf Planında müəyyən edilmiş prioritetlər, nəticələr (alt məqsədlər) və tədbirlərin icmalı

5.4. Rayon İnkişaf Planının məntiq cədvəli (Logframe)

Məqsədlər	Hədəf göstəricilər	Məlumat mənbəyi	Ehtimallar
Ümumi məqsəd: Əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəlməsi			
Xüsusi məqsəd: Rayonun sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi və dayanıqlılığının artırılması	2023-cü ilin sonunadək rayonun məhsul buraxılışı 15% artmışdır	DSK	
Nəticə: Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sektorlarının hərtərəfli inkişaf etdirilməsi	2023-cü ilin sonunadək heyvandarlıq sahəsində məhsul buraxılışı 18% artmışdır	DSK, KTN	Rayonun əkinə yararlı torpaqlarında suvarma sistemlərinin qurulması
	2023-cü ilin sonunadək əkinçilik sahəsində məhsul buraxılışı 18% artmışdır	DSK, KTN	
	2023-cü ilin sonunadək arıçılıq sahəsində məhsul buraxılışı 11% artmışdır	DSK, KTN	
	2023-cü ilin sonunadək mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrin birdəfəlik tutumu 25% artmışdır	DTA, DSK	
	2023-cü ilin sonunadək turizm xidmətlərinin həcmi 30% artmışdır	DTA, DSK	
Nəticə: Rayonun turizm məkanına çevrilməsi	2023-cü ilin sonunadək rayona gələn turistlərin sayı 40% artmışdır	DTA, DSK	
	2023-cü ilin sonunadək mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrin birdəfəlik tutumu 25% artmışdır	DTA, DSK	
	2023-cü ilin sonunadək turizm xidmətlərinin həcmi 30% artmışdır	DTA, DSK	
Nəticə: Sənayenin inkişafına nail olunması	2023-cü ilin sonunadək sənaye istehsalı 40% artmışdır	DSK	Rayona xarici investorların cəlb edilməsi

Məqsədlər	Hədəf göstəricilər	Məlumat mənbəyi	Ehtimallar
Nəticə: Rayonun infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi	2023-cü ilin sonunadək 10 kənddə içməli su təminatı yaxşılaşdırılmışdır	Azərsu ASC,	Sel sularının kəndlərə vura biləcəyi ziyanın qarşısının alınması
	2023-cü ilin sonunadək 30 kəndi birləşdirəcək yol yenidən çəkilmişdir	AAYDA	
	2023-cü ilin sonunadək 10 kənddə hiberoptik kabelləşdirmə həyata keçirilmişdir	RNYTN	
	2023-cü ilin sonunadək 10 kənd qazlaşdırılmışdır	Azəriqaz İB	
Nəticə: Rayonda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi	2023-cü ilin sonunadək ali təhsil müəssisələrinə qəbul 27% artmışdır	DİM, TN	Sosial təminatın yaxşılaşdırılması
	2023-cü ilin sonunadək orta ixtisas təhsilli insanların sayı 15% artmışdır	TN	
	2023-cü ilin sonunadək maddi texniki baza 35% yenilənmişdir	TN	
	2023-cü ilin sonunadək peşə məktəblərinin maddi texniki bazası 10 % artmışdır	TN	
Nəticə: Rayonun səhiyyə sahəsinin günün tələbləri səviyyəsinə yüksəldilməsi	2023-cü ilin sonunadək 10 kənddə tibb məntəqəsi təmir olunmuşdur	SN	Tibbi kadrların təminatının yaxşılaşdırılması
Nəticə: Mədəniyyət sahəsinin inkişaf etdirilməsi	2023-cü ilin sonunadək yeni kinoteatr binası tikilmişdir	MdN	
	2023-cü ilin sonunadək kütləvi kitabxanaların sayı 15% artmışdır	DSK	
	2023-cü ilin sonunadək 3 klub müəssisəsi tikilmişdir	DSK	
	2023-cü ilin sonunadək Yeni Tarxi Diyarşünaslıq muzeyi tikilmişdir	MdN	
Nəticə: Ətraf mühitin qorunmasının təmin edilməsi	2023-cü ilin sonunadək meşə massivinin ərazisi 20% artmışdır	DƏK, ETSN	Doludağdan qurğuların quraşdırılması
	2023-cü ilin sonunadək ətraf mühitə atılan məişət tullantılarının zərərsizləşdirilməsi 15% artmışdır	DSK,	
	2023-cü ilin sonunadək atmosfərə buraxılan zərərli qazlar 5 % azalmışdır	DSK,	
	2023-cü ilin sonunadək qazlaşma işi nəticəsində meşələrin qırılması 30% azalmışdır	ETSN	

6. DAŞKƏSƏN RAYONU ÜÇÜN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ, TƏDBİRLƏR VƏ FƏALİYYƏTLƏR

6.1. Ümumi məqsəd (Plan əhəmiyyətli dərəcədə töhvə verəcək)

Əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi

6.2. Xüsusi məqsəd (Planda nəzərdə tutulmuş tədbirlər və fəaliyyətlər vasitəsilə nail olunacaq)

Rayonun sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi və dayanıqlılığının artırılması

Daşkəsən rayonu üçün bu məqsəd **4 strateji prioritetə** əsaslanır:

- 6.2.1. **Effektiv iqtisadi fəaliyyətə nail olunması**
- 6.2.2. **İnfrastrukturun inkişaf etdirilməsi**
- 6.2.3. **İnsan resurslarının inkişafı nəticəsində rayonda sosial aktivliyin artması**
- 6.2.4. **Mövcud təbii resursların davamlı istifadəsinin təmin olunması və ətraf mühitin mühafizəsinin gücləndirilməsi**

PRIORİTET 6.2.1. EFFEKTİV İQTİSADI FƏALİYYƏTƏ NAIL OLUNMASI

Bu prioritet çərçivəsində kənd təsərrüfatı, turizm və sənaye sahəsinin inkişafı üçün bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Sənaye sahəsində yeni müəssisələrin yaradılması, vaxtilə fəaliyyət göstərən müəssisələrin yenidən işə salınması, sənaye sahəsinə investisiya cəlb edilməsi, kadr çatışmazlığının aradan qaldırılması və digər tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Kənd təsərrüfatı sahəsində yeni müəssisələrin yaradılması, sahibkarlara güzəştli kreditlərin verilməsi, fermerlərə zəruri dəstəyin göstərilməsi, kənd təsərrüfatı texnikalarının sayının artırılması, torpaq analizlərinin aparılması üçün laboratoriyaların yaradılması, damazlıq təsərrüfatlarının yaradılması, dərman bitkilərinin səmərəli istifadə olunması, suvarma sisteminin qurulması, kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında çətinliklərin aradan qaldırılması və s. tədbirlər icra olunacaqdır.

Rayonun mövcud zəngin turizm potensialının dövrüyyəyə cəlb edilməsi və turizm sənayesinin inkişafı üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçiriləcəkdir. Buraya turistlərin gecələmə şəraitinin yaxşılaşdırılması, rayonun qış turizmi potensialından istifadə edilməsi, kənd turizminin inkişaf etdirilməsi, fermer təsərrüfatları ilə turist əlaqələrinin gücləndirilməsi, turizm sahəsində çalışacaq kadrların hazırlanması, potensial turistik marşrutlarının olduğu yerlərdə infrastrukturun yaxşılaşdırılması və s. tədbirlər daxildir.

Nəticə 6.2.1.1: Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sektorlarının hərtərəfli inkişaf etdirilməsi

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən 2017-ci ildə Daşkəsən rayonunda kənd təsərrüfatı, balıqçılıq və meşə təsərrüfatı sahələrində ümumi məhsul buraxılışı 35 213 min manat təşkil edib. Daşkəsən rayonu kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına görə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda son sıralarda qərarlaşıb və bu göstərici iqtisadi rayonun orta göstəricisindən (96 622 min manat) xeyli aşağıdır. Dövlət Statistika Komitəsinin 2015-ci il üzrə siyahıya alma məlumatlarına əsasən, Daşkəsən rayonunda 5222 təsərrüfat fəaliyyət göstərir. Onların əksəriyyəti (3569 fermer) pay torpaqları kimi verilmiş 0.1-2 hektarlıq kiçik sahəyə malikdir. Daşkəsən rayonunda heyvandarlıq sahəsi bitkiçiliyə nisbətən daha inkişaf etmişdir. 2017-cı ildə rayonda bitkiçilik üzrə məhsul buraxılışı 7944.2 min manat, heyvandarlıq üzrə 27 268.6 min manat təşkil edib.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda kənd təsərrüfatı sahəsində əsas problemlər aşağıdakılardır:

- bitkiçilik üzrə məhsuldarlığın aşağı olması,
- suvarma sistemlərinin olmaması,
- kənd təsərrüfatı texnikasının çatışmazlığı,
- kənd təsərrüfatı üzrə mütəxəssislərin çatışmaması,
- fitosanitariya və torpaq laboratoriyasının olmaması,
- kənd təsərrüfatı məhsullarının saxlanması və emalı üçün şəraitin olmaması,
- təbii fəlakətlər, yağıntılı mövsümlərdə baş verən daşqınlar,
- ərazinin dolu əleyhinə sistemlə mühafizə olunmaması (doludağıdan topların olmaması),
- mineral gübrələrin və resursların düzgün istifadə edilməməsi,
- texnikanın qeyri-səmərəli istifadəsi,
- bahalı laboratoriya analizi, torpaqların səmərəsiz istifadəsi.
- fermerlərin güzəştli maliyyə resurslarına çıxışında çətinliklər,
- onların fəaliyyətlərinin planlı həyata keçirilməməsi,
- biznes planlaşdırılmasının olmaması,
- fermerlərin qeydiyyat sisteminin olmaması,
- bazar araşdırmalarının aparılmaması.

Təhlil nəticəsində Rayonda heyvandarlıq sahəsində aşağıdakı problemlər müəyyən edilmişdir:

- kənd təsərrüfatı məhsullarının emal müəssisələrinin, o cümlədən süd və ət emalı üçün müəssisələrin olmaması,
- iqlim şəraitinə uyğun cins mal-qaranın olmaması,
- kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında çətinliklər,
- kənd təsərrüfatı məhsullarının saxlanması və emalı üçün şəraitin olmaması,
- təbii fəlakətlər, heyvanların həddindən artıq otarılması səbəbindən otlaqların eroziyası,
- sahibkarlar üçün maliyyə vəsaitlərindən istifadə imkanlarının məhdudlaşdırılması.

Nəticə 6.2.1.1-ə nail olmaq üçün tədbirlər (yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Rayon Diagnostik Hesabatında müəyyən edilmiş problemlərin həllinə töhvə verməklə)

Kənd təsərrüfatı sahəsində müəyyən edilmiş problemlərin həlli, eyni zamanda kənd təsərrüfatı istehsalının rəqəbətqabiliyyətliliyinin artırılması, bu sahədə inkişafın təmin edilməsi üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğun hesab edilir:

Tədbir 6.2.1.1.1: [Sahibkarlara uzunmüddətli güzəştli kreditlərin verilməsinin təmin edilməsi](#),

Tədbir 6.2.1.1.2: [Rayonda yerli şəraitə uyğun mal-qaranın yetişdirilməsinin təmin olunması](#),

Fəaliyyət 6.2.1.1.2.1: Rayonda yerli şəraitə uyğun mal-qaranı yetişdirən damazlıq təsərrüfatlarının yaradılması.

Tədbir 6.2.1.1.3: [Rayonda yabanı təbii dərman bitkilərindən səmərəli istifadəyə nail olunması](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.3.1: Rayonun yaşayış məntəqələrində təbii dərman bitkilərinin qəbul məntəqələrinin təşkil olunması

Fəaliyyət 6.2.1.1.3.2: Herbal dərman bitkilərinin istehsalı (Yuxarı Daşkəsən)

Tədbir 6.2.1.1.4: [Rayonda torpaqların analizini aparan laboratoriyaların yaradılması](#)

Tədbir 6.2.1.1.5: [Rayonda damazlıq arıçılıq təsərrüfatlarının yaradılması.](#)

Tədbir 6.2.1.1.6: [Üzümçülüyn inkişafının təmin edilməsi](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.6.1: Üzüm emal edən müəssisələrin yaradılması.

Fəaliyyət 6.2.1.1.6.2: Üzüm bağlarının salınması

Tədbir 6.2.1.1.7: [Kənd təsərrüfatı texnikalarının sayının artırılması](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.7.1: Kənd təsərrüfatı sahəsində xidmətlərin təşkil olunması

Fəaliyyət 6.2.1.1.7.2: Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Xoşbulaq)

Fəaliyyət 6.2.1.1.7.2: Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Yuxarı Daşkəsən)

Fəaliyyət 6.2.1.1.7.2: Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Bayan)

Tədbir 6.2.1.1.8: [Suvarma sisteminin bərpa edilməsi \(Bayan\)](#)

Tədbir 6.2.1.1.9: [Kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında çətinliklərin aradan qaldırılması](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.9.1: Kənd təsərrüfatı məhsulları üçün tədarük məntəqələrinin yaradılması

Fəaliyyət 6.2.1.1.9.2: Fermerlər arasında kooperasiyanın gücləndirilməsi, (Gurbulaq)

Fəaliyyət 6.2.1.1.9.3 Fermerlər üçün texnikanın alınması (Gurbulaq)

Tədbir 6.2.1.1.10: [Yüksək reproduksiya toxumların istehsalına nail olunması](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.10.1: Rayonda toxumçuluq müəssisəsinin yaradılması

Tədbir 6.2.1.1.11: [Kənd təsərrüfatı məhsullarının brendləşdirilməsi](#)

Fəaliyyət 6.2.1.1.11.1: Daşkəsən motal pendirinin paketləşdirilməsi və brendləşdirilməsi

RİP-nin 6.2.1.1 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən rayonunun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”,

“Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı” və **“2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüğün inkişafına dair Dövlət Proqramı”**nda qeyd edilmiş aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər. Daşkəsən rayonunun İnkişaf Planının icrası hökumət və prezident tərəfindən qəbul edilmiş strateji sənədlərdə nəzərdə tutulmuş məqsədlərə nail olunmasına öz töhvəsini verəcək. Bu təhlil bölməsində Rayon İnkişaf Planının qəbul edilmiş dövlət proqramları və strateji yol xəritələrinin müvafiq hissələrinə və bölmələrinə verdiyi ətraflı istinadlar göstərilir.

İSTINAD: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş **“Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”**.

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

- 2.1.4: Regionlarda kiçik və ortaölçülü meyvə-tərəvəz emalı müəssisələri şəbəkəsinin genişləndirilməsinin stimullaşdırılması*
- 2.2.1: İntensiv ferma modeli əsasında iri heyvandarlıq komplekslərinin yaradılmasının təşviqi*
- 2.2.2: Ətlik-südlük istiqamətli ailə-kəndli təsərrüfatlarının yaradılması ilə bağlı İmişli, Bərdə və Ağcabədi rayonlarında həyata keçirilən pilot layihənin təcrübəsinin digər regionlarda tətbiq edilməsi*
- 2.2.4: Regionlarda kiçik və orta ölçülü ət və süd məhsulları emalı müəssisələri şəbəkəsinin genişləndirilməsinin dəstəklənməsi*
- 2.2.5: Arıçılıq, balıqçılıq, o cümlədən akvakultura sahəsində inkişafın dəstəklənməsi*
- 2.3. Kənd təsərrüfatında fermer tərəfdaşlığının formalaşdırılması və kooperasiyanın inkişafı
 - 2.3.3: Kənd təsərrüfatı sahəsində kooperasiyanın inkişaf etdirilməsi istiqamətində məlumatlandırma işlərinin aparılması və informasiya məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi*
 - 3.1.7: Kredit təşkilatlarının vəsaitlərinin kənd təsərrüfatı sektorunun kreditləşməsinə yönəldilməsinin stimullaşdırılması*
- 3.2. Aqrar sığortanın inkişaf etdirilməsi
 - 3.2.5: Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının sığorta savadlılığının artırılması*
- 4.2. İstehsalçıların suvarma suyu ilə təminatının yaxşılaşdırılması
 - 4.2.2: Suvarma suyu ilə təminatın yaxşılaşdırılması*
 - 4.2.3: Müasir suvarma sistemlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi*
- 4.3. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının texnika, maşın və avadanlıqlarla təminatının yaxşılaşdırılması və aqroservis xidmətləri bazarının inkişaf etdirilməsi
 - 4.3.1: Kənd təsərrüfatı texnikası parkının inkişaf etdirilməsi*
 - 4.3.2: İnnovativ, eləcə də kiçikhəcmli texnika, maşın və avadanlıqlarla təminatın yaxşılaşdırılması*
- 4.4. Toxum və ting bazarının inkişaf etdirilməsi və yerli istehsal potensialının gücləndirilməsi
 - 4.4.4: Toxumçuluq laboratoriyalarının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi*
- 4.6. Heyvandarlığın qarışıq qüvvəli yemlə təminatının yaxşılaşdırılması və damazlıq işinin inkişaf etdirilməsi
 - 4.6.2: Süni mayalandırma və embrion köçürmə metodundan istifadənin genişləndirilməsi*
- 6. Kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə bazar infrastrukturunun inkişafı və istehsalçıların bazarlara çıxışının asanlaşdırılması

6.1.2: Paytaxt və regionlarda müasir standartlara uyğun at kəsimi məntəqələri şəbəkəsinin qurulmasının dəstəklənməsi

6.1.3: Meyvə, tərəvəz, kartof və bostan məhsullarının saxlanması üçün kiçik və orta həcmli soyuducu anbarların yaradılmasının dəstəklənməsi

7.3.7. Su resurslarının qiymətləndirilməsi və informasiya təminatı

7.3.9. Dağ çaylarının idarə edilməsi

İSTİNAD: "Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.1 Ölkə əhəmiyyətli tədbirlər

7.1.7. Ölkədə ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının xarici bazarlara çıxış imkanlarının genişləndirilməsi ilə bağlı sahibkarlar arasında maarifləndirici tədbirlərin davam etdirilməsi

7.1.8. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarının bazara çıxışının asanlaşdırılması ilə bağlı təkliflərin hazırlanması və tədbirlərin həyata keçirilməsi

7.1.10. Yerli istehsalçıların tədarük-təchizat sistemində qoşulması üçün kənd, rayon, region tipli tədarük infrastrukturunun yaradılması

7.1.20. Aqrar sektora dövlət dəstəyi çərçivəsində subsidiyaların, güzəştli kreditlərin verilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq tədbirlərin görülməsi

7.1.23. "ABAD" ailə təsərrüfatları üçün güzəştli kreditlərin verilməsinin dəstəklənməsi

7.1.27. Bölgələrdə süd toplama məntəqələrinin, gön-dəri xammalının tədarük məntəqələrinin, dərman bitkilərinin tədarüku və emalı müəssisələrinin yaradılmasının dəstəklənməsi

7.1.92. Regionlarda əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılması və suvarılan sahələrin genişləndirilməsi məqsədilə yeni su anbarlarının tikintisi sahəsində işlərin davam etdirilməsi

7.3.29. Daşkəsən rayonu

7.3.29.2. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı və emalı sahəsinin inkişafı

o cümlədən:

- Cins heyvandarlıq, kartofçuluq təsərrüfatlarının yaradılması, arıçılığın inkişafı istiqamətində tədbirlərin davam etdirilməsi

7.3.29.3. Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının inkişafına xidmət edən infrastrukturun maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi

İSTİNAD: "2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyn inkişafına dair Dövlət Proqramı"

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

2.1.8. Səmərəli üzümçülük təsərrüfatlarının formalaşdırılması məqsədi ilə xırda ailə və fermer təsərrüfatlarının könüllülük əsasında birləşməsinin stimullaşdırılması

2.4.9. Üzüm emalı və şərabçılıq müəssisələrinin fəaliyyətinin bərpası, yeni belə emal müəssisələrinin (o cümlədən kişmiş, üzüm şirəsi və digər üzüm məhsullarının istehsalı üzrə) yaradılmasının dəstəklənməsi

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

BMT-nin 2015-ci ilin sentyabr ayında keçirilmiş sammitində dünya liderləri tərəfindən "2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik"də əks olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri qəbul edilmişdir. Ölkələr hər kəsi əhatə edən və universal xarakter daşıyan bu yeni Məqsədlər üçün qarşıdakı on beş il ərzində "heç kəsi kənarda qoymamaq" prinsipini rəhbər tutaraq, yoxsulluğun bütün formalarına son qoymaq, bərabərsizliklərə qarşı tədbirlər görmək və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə aparmaq məqsədilə bütün səylərini səfərbər edəcəklər. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin icrası hüquqi baxımdan icbari xarakter daşımasa da, hökumətlərdən bu 17 məqsədi qəbul etmək və onlara nail olmaq üçün milli çərçivələr yaratmaq gözlənilir.

Daşkəsən rayonu üçün sosial iqtisadi inkişaf planında nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlərin digər strateji sənədlərlə yanaşı, Dayanaqlı İnkişaf Məqsədlərinə nail olunmasında oynaya biləcəyi rolu müəyyən etmək üçün bu tədbirlərin DİM məqsədləri ilə uyğunluğunun nəzərdən keçirilməsi zəruridir.

Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sektorlarının hərtərəfli inkişaf etdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 2-ci məqsədinə nail olunmasında mühüm rol oynaya bilər:

Məqsəd 2: Aclığa son qoymaq, ərzaq təhlükəsizliyinə və daha yaxşı qidalanmaya nail olmaq və dayanıqlı kənd təsərrüfatını təşviq etmək.

Nəticə 6.2.1.2: Rayonun turizm məkanına çevrilməsi

Daşkəsən rayonunun malik olduğu təbii-iqlim şəraiti, relyefi, təbiət mənzərələri, müalicəvi havası, mineral bulaqları, flora və faunası, tarixi-mədəni abidələri buranı turizm cəhətdən cəlbedici edir və rayonda turizmin inkişafı üçün böyük imkanlar yaradır.

Buna baxmayaraq rayonda turizmin inkişafı rayonun mövcud potensialına uyğun deyildir. Dövlət Statistika İdarəsinin turizm sektoruna dair məlumatları göstərir ki, 2017-ci ildə Daşkəsən rayonuna gələn turistlərin sayı çox az olub. Belə ki, Daşkəsən şəhərindəki mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrdə yerləşdirilən ölkə vətəndaşlarının sayı cəmi 40¹ nəfər olub və bu göstərici üzrə rayon Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda son yerdədir.

Rayona gələn turist sayının az olması ilə yanaşı, mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrin tutumu da çox aşağıdır. 2017-ci ildə Daşkəsən rayonunda olan mehmanxana və mehmanxana tipli müəssisələrdə 32 çarpayı və 15 otaq mövcud olub. Bu göstəricilərə görə Daşkəsən Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda sonuncu yerdədir.

Toplanılmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda turizm sahəsində əsas problemlər aşağıdakılardır:

- turizm infrastrukturunun zəif inkişafı (xüsusilə gecələmə imkanı və iaşə xidmətləri),
- potensial turizm marşrutlarının zəif inkişafı,
- rayonda turizmin inkişafı üçün zəif məlumatlandırma kampaniyası,
- rayonun turizm potensialının zəif təbliğ edilməsi,
- ölkədə və xaricdə turizmlə bağlı məlumatların məhdud olması,
- rayonun tarixi-mədəniyyət abidələri haqqında zəif məlumatlandırma kampaniyası,
- turizmin təşviqi ilə bağlı tədbirlərin olmaması, rayonun turizm markasının olmaması
- (turizmin təşviqi üçün), turizm sektorunda mütəxəssislərin olmaması;
- qış turizmi potensialından istifadə edilməməsi,
- kənd turizminin inkişaf etməməsi,
- turizm üçün koordinasiya strukturunun olmaması,
- fermerlər və turistlər arasında koordinasiyanın zəif olması,
- tarixi-mədəni abidələrin zəif qorunması və bərpası.

¹Daşkəsəndə keçirilmiş diaqnostika seminarında bu məlumatların dəqiqliyinə yerli mütəxəssislər tərəfindən şübhə ilə yanaşılmışdı. Bu nümunə göstərir ki, bəzi rəsmi məlumat mənbələrindən əldə edilən məlumatların keyfiyyəti qənaətbəxş olmaya bilər və planlaşdırma prosesində iştirak edən yerli mütəxəssislər və tərəfdaşlar tərəfindən birbaşa yoxlanılmalıdır.

Nəticə 6.2.1.2-ə nail olmaq üçün tədbirlər (yuxarıda qeyd edildiyi kimi, Rayon Diaqnostik Hesabatında müəyyən edilmiş problemlərin həllinə dəstək göstərilməklə)

Tədbir 6.2.1.2.1: **Rayonun turizm potensialının təbliğinin gücləndirilməsi;**

Fəaliyyət 6.2.1.2.1.1: Rayonun turizmi ilə bağlı təbliğat təşviqat işlərinin gücləndirilməsi

Fəaliyyət 6.2.1.2.1.2: Yaylaq festivallarının təşkil edilməsi

Tədbir 6.2.1.2.2: **Rayonda turizmlə bağlı əlaqələndirici strukturun yaradılması;**

Fəaliyyət 6.2.1.2.2.1: Yerli turizm qurumlarının yaradılması

Tədbir 6.2.1.2.3: **Turist cəlb edən yerli məhsulların artırılması;**

Fəaliyyət 6.2.1.2.3.1: Sahibkarların turizm məhsulları yaratmağa maraqlarının artırılması

Fəaliyyət 6.2.1.2.3.2: Xoşbulaq gölündə qayıqçılığın inkişaf etdirilməsi

Tədbir 6.2.1.2.4: **Turizm sahəsində çalışacaq kadrların sayının artırılması;**

Fəaliyyət 6.2.1.2.4.1: Turizm sənayesi ilə bağlı öyrədici kursların yaradılması

Fəaliyyət 6.2.1.2.4.2: Ev sahiblərinə qonaqpərvərliklə bağlı təlimlərin keçirilməsi (Daşkəsən qəsəbə)

Tədbir 6.2.1.2.5: **Fermer təsərrüfatları ilə turist əlaqələrinin yaxşılaşdırılması;**

Fəaliyyət 6.2.1.2.5.1: Rayonun fermerləri ilə turizm şirkətləri arasında əlaqələrin yaradılması

Tədbir 6.2.1.2.6: **Tarixi abidələrin qorunması və bu abidələrin ətrafında abadlaşdırma işlərinin aparılması;**

Tədbir 6.2.1.2.7: **Potensial turistik marşrutlarının olduğu yerlərdə lazımı infrastrukturun yaxşılaşdırılması**

Tədbir 6.2.1.2.8: **Tarixi mədəniyyət abidələrinin təbliğat işlərinin gücləndirilməsi**

Fəaliyyət 6.2.1.2.8.1: Maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi

Tədbir 6.2.1.2.9: **Turistlərin gecələmə şəraitinin yaxşılaşdırılması**

Tədbir 6.2.1.2.10: **Rayonun qış turizmi potensialından istifadə olunması**

Tədbir 6.2.1.2.11: **Kənd turizminin inkişaf etdirilməsi**

Fəaliyyət 6.2.1.2.11.1: Kənd evlərinə dair məlumatların satış kanallarına yerləşdirilməsi

Fəaliyyət 6.2.1.2.11.2: Turizm məqsədilə kənd evlərinin bərpası (Daşkəsən qəsəbəsi)

Fəaliyyət 6.2.1.2.11.3: Kənd turizminə dəstək məqsədilə kənd evlərinin məlumat bazasının yaradılması (Daşkəsən qəsəbəsi)

Tədbir 6.2.1.2.12: **Turizm infrastrukturunun yaxşılaşdırılması**

Fəaliyyət 6.2.1.2.12.1: Turizm ərazilərinə gedən yolların bərpası turist dayanacaqlarının inşası (Bayan)

RİP-nin 6.2.1.2 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən rayonunun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər qəbul edilmiş milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarındakı aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasında ixtisaslaşmış turizm sənayesinin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

2.1. Turizm Şurasının fəaliyyətinin təşkili

2.1.2. Turizm sektorunun inkişafı istiqamətində düzgün koordinasiyanın qurulması məqsədilə işçi qrupların yaradılması

2.2. Turizm və Rekreasiya Zonalarının (TRZ) yaradılması

2.2.3. Dövlət Turizm Agentliyinin dəstəyi ilə TRZ-lərin inkişaf etdirilməsi

2.3. Yerli və xarici turistlər üçün turizmdə mövsümlilik problemini regional səviyyədə aradan qaldıran turizm xidməti infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi

2.3.2. Müxtəlif turizm növləri üzrə (sağlamlıq, ekoloji, işgüzar, kənd və s.) turistlərin aşağı mövsümi zamanlarda gəlməsinin təşviqi

3.2. Qış turizminin inkişafının dəstəklənməsi

3.2.2. Qış turizm mərkəzlərində iclas, beynəlxalq konfrans və digər işgüzar tədbirlərin keçirilməsi

3.2.3. Regiondan olan turistlərin Azərbaycana axınını artırmaq məqsədilə qış turizm komplekslərində müxtəlif mövsümlərdə böyük və cəlbedici festivalların keçirilməsi

3.2.4. Qış turizmi ərazilərindəki dövlət mülkiyyətində olan mehmanxanaların mövcud vəziyyətini qiymətləndirmək üçün təhlillərin aparılması və yerləşdirmə imkanlarının təkmilləşdirilməsi

3.3. Mədəni turizm marşrutlarının yaradılması

3.3.1. Azərbaycanın şimal, şimal-qərb və qərb dəhlizləri boyunca bütün mədəni-tarixi görməli yerləri üzrə gündəlik-haftəlik avtomobil və piyada marşrutlarının tərtib edilməsi

3.3.4. Yeni mədəni turizm marşrutlarının təşviqi

3.5. Davamlı turizm potensialının gücləndirilməsi (ekoturizm, kənd turizmi və s.)

3.5.1. Azərbaycanın ekoloji turizm potensialının araşdırılması və milli parklarda müxtəlif turizm fəaliyyətlərinin təşkili

3.5.2. Azərbaycanda kənd turizminin inkişaf etdirilməsi

4.1. Turizm sahəsində təhsil proqramlarına investisiya qoyuluşu

4.1.1. Turizm sahəsində peşə təhsili və təlimi proqramlarının əlaqələndirilməsi üçün işçi qrupun yaradılması

İSTİNAD: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

9.2.1. Kənd turizminin və ekoturizmin inkişaf etdirilməsi

İSTİNAD: “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı üzrə Dövlət Proqramı”:

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.1 Ölkə əhəmiyyətli tədbirlər

- 7.1.50. Regionlarda müxtəlif turizm növlərinin, o cümlədən kənd yaşıl turizmi, etno-turizm, eko-turizm, qış turizmi, trans-sərhəd turizmi və s. inkişafı istiqamətində müvafiq tədbirlərin görülməsi;
- 7.1.51. Kənd yaşıl turizmi fəaliyyəti ilə məşğul olan sahibkarlara kreditlərin və qrantların verilməsi istiqamətində müvafiq tədbirlərin görülməsi;
- 7.1.53. Turizm xidmətləri təklif edən nümunəvi fermer təsərrüfatı (şərabçılıq, arıçılıq, balıqçılıq və s.) modelinin yaradılması;
- 7.1.54. Mövcud turizm marşrutlarının inkişaf etdirilməsi və yeni turizm marşrutlarının yaradılmasının təşviqi;
- 7.1.55. Regionlarda turizm xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində tədbirlərin həyata keçirilməsi;
- 7.3.29. Daşkəsən rayonu
- 7.3.29.16. Turizmin inkişafı istiqamətində tədbirlərin davam etdirilməsi

İSTİNAD: "Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017–2020-ci illər üçün Milli Strategiya"nın Fəaliyyət Planı

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

- 6.1.2. Respublika ərazisində 2020-ci ilədək ekoloji turizm potensialının artırılması və mövcud potensialdan istifadə istiqamətində tədbirlərin gücləndirilməsi
- 6.1.2.3. *Təbiət abidələrinin inventarlaşdırılmasının həyata keçirilməsi*
- 6.1.2.4. *Reklam xarakterli infoturların keçirilməsi*
- 6.1.2.5. *Milli Parklarda ekoloji turizmlə məşğul olan turoperatorların müəyyən edilməsi, media nümayəndələri, yerli və xarici turistlər üçün infoturların keçirilməsi*

Nəticə 6.2.1.2 2: Sənayenin inkişafına nail olunması

Daşkəsən vaxtilə Azərbaycanın əsas sənaye rayonlarından biri olsa da, hazırda burada sənaye sahəsinin inkişafı ciddi şəkildə zəifləmiş və sənaye üzrə məhsul buraxılışının həcmi xeyli azalmışdır. DSK-ın məlumatlarına əsasən, Daşkəsən rayonundakı sənaye sektorunun əsasını mədən sənayesi, elektrik enerjisi istehsalı, qazın paylanması və təchizatı, su təchizatı, tullantıların təmizlənməsi və emalı təşkil edir. 1 yanvar 2017-ci il tarixinə olan məlumata görə rayonda 7 sənaye müəssisəsi fəaliyyət göstərib.

Daşkəsən rayonu sənaye sənayesinin inkişafı üçün böyük potensiala malik olsa da, iqtisadi regionda sənaye üzrə məhsul buraxılışına görə son sırada olub (1 115 min manat). Bu rəqəm 2017-ci ildə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu üzrə müvafiq orta göstəricidən (58 147 min manat) xeyli aşağıdır.

Daşkəsən rayonu metallurgiya və dağ-mədən sahəsində böyük xammal ehtiyatlarına malikdir. Azərbaycan Respublikasında yerləşən və ehtiyatları təsdiq olunmuş dəmir filizi yataqları Daşkəsən rayonunun hüdudlarında təmərküzləşmişdir. Daşkəsəndə dəmir filizi qrupu yataqlarının sənaye ehtiyatı təqribən 250 milyon tondur. 1991-ci ildə SSRİ-ə daxil olan respublikalar arasında olan iqtisadi əlaqələrin pozulmasından sonra digər müəssisələr kimi Daşkəsəndə fəaliyyət göstərən sənaye müəssisələrinin də fəaliyyəti ya dayanmış, yaxud həddindən artıq zəifləmişdir. Bu səbəbdən rayonda sənaye üzrə ciddi potensial olsa da hazırda bu potensial tam reallaşdırılmır.

Qeyd etmək lazımdır ki, rayonda metallurgiya və dağ-mədən sahəsində sənaye bazasının və ənənələrin mövcud olması, işçi heyətin texniki bacarıqlarının olması, mədən sənayesi və metallurgiya üçün xammal bazasının mövcud olması, biznes fəaliyyəti üçün ümumi infrastrukturun mövcudluğu, əməkhaqlarının orta rentabelliliyi təmin edən səviyyədə olması sözügedən sahələrin inkişafına mühüm zəmin yaradır.

Ənənəvi sənaye sektorunun (mədənçilik, metallurgiya) zəif inkişaf etməsinin səbəbləri bunlardır: fəaliyyət göstərməyən müəssisələrə investisiyanın qoyulmaması, istehsal olunan məhsulların dünya bazarında rəqabətliyi aşıyağı olması, zavodların avadanlıqlarının köhnəlməsi, məhsulların beynəlxalq standartlara cavab verməməsi, zəif innovasiya fəaliyyəti, dünya bazarına çıxışda çətinliklər və s.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda sənaye sahəsində əsas problemlər aşağıdakılardır: **rayona qoyulan investisiyanın az olması, Daşkəsən Filizsaflaşdırma ASC-inin fəaliyyət göstərməməsi, sənaye məhsullarının xarici bazarlara zəif çıxışı, kənd təsərrüfatı məhsullarının emal müəssisələrinin olmaması, dərman bitkiləri üçün emal sexlərinin olmaması, mineral suların qablaşdırılmaması, marketinqdə çətinliklər və s.**

Sənaye sahəsinin inkişafı üçün aşağıdakı nəticələrə nail olunması məqsədəuyğun hesab edilir:

Tədbir 6.2.1.3.1: **Təbii su istehsal edən müəssisələrin yaradılması**

Tədbir 6.2.1.3.2: **Sənaye sahəsində ixtisaslı kadr çatışmazlığının aradan qaldırılması**

Tədbir 6.2.1.3.3: **Dağ-mədən müəssisələrinin işə salınması**

Tədbir 6.2.1.3.4: **Rayona investorların cəlb edilməsi**

RİP-nin 6.2.1.3 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən rayonun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər qəbul edilmiş milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarındakı qeyd edilmiş aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasında ağır sənaye və maşınqayırmanın inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

2.3. Dağ-mədən sənayesi və metallurgiya kompleksinin inkişaf etdirilməsi

2.3.1. *Qara metallurgiya kompleksindən tam həcmdə istifadə edilməsi*

2.3.2. *Əlvan metallurgiyanın inkişaf etdirilməsi*

2.3.3. *Azərbaycan Polad İstehsalı Kompleksinə daxil edilmiş “Daşkəsən Filizsaflaşdırma” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin özəlləşdirməyə açıq elan edilməsi*

2.4. Xidmət sektorunun inkişaf etdirilməsi

2.4.1. *Dağ-mədən sənayesində xidmətlərin təşviqi*

3.1. Alternativ maliyyələşmə mexanizmlərinin təşviqi və təcrübələrin ötürülməsi

3.1.2. *İnvestisiya mühitinin yaxşılaşdırılması*

İSTİNAD: “Azərbaycan respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.1 Ölkə əhəmiyyətli tədbirlər

7.1.4. Regionlarda özəl investisiya fəallığının artırılması və investisiyaların cəlb edilməsi istiqamətində təşviq və dəstək tədbirlərinin davam etdirilməsi

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.1. Sənayenin inkişafı istiqamətində tədbirlərin davam etdirilməsi

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

Sənayenin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 9-cu məqsədinə nail olunmasında mühüm rol oynayacaq:

Məqsəd 9: Sağlam infrastruktur yaratmaq, inklüziv və dayanıqlı sənayeləşməni təşviq etmək və innovasiyaların inkişafına dəstək vermək

PRIORİTET 6.2.2: İNFRASUKTURUN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ

Rayonun əhalisinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasında əsas prioritetlərdən biri kimi mövcud infrastrukturun yenilənməsi və yeni infrastrukturun yaradılması nəzərdə tutulmuşdur. Bu çərçivədə əhalinin qazla təminatının yaxşılaşdırılması, bütün rayon ərazisinin fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təmin edilməsi, kəndlərin içməli su ilə təmin edilməsi, əlavə yol infrastrukturunun yaradılması, əhalinin və turistlərin asudə vaxtının səmərəli təşkili üçün şəraitin yaradılması, o cümlədən uşaq əyləncə mərkəzi, hamam, gənclər mərkəzi kimi obyektlərin tikilməsi, internet xidmətinin yaxşılaşdırılması, həssas sosial qruplara daxil olanların mənzillə təmin edilməsi kimi tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur.

Nəticə 6.2.2.1: Rayonun infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi

Nəqliyyat: Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 1994-2017-ci illər ərzində yük daşınması 5,5 dəfə artsa da, bu göstərici 1990-cı ildəki səviyyəyə hələ də çatmamışdır. Rayon sərhəd bölgədə və ucqar ərazidə yerləşdiyindən, rayon ərazisindən heç bir tranzit nəqliyyat xətti keçmir. Rayonda yerləşən sənaye müəssisələri 1990-cı ildə tam gücü ilə fəaliyyət göstərdiyindən və rayondan alunit xammalı və filiz nəql edildiyindən, həmin dövrdə yüklərin daşınması səviyyəsi çox yüksək olub. Digər prioritetlərdəki fəaliyyətlərin rayonda iqtisadi aktivliyin artmasına gətirib çıxaracağından, yol infrastrukturunun yaxşılaşdırılması zərurət halına gəlmişdir.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda yol infrastrukturunda aşağıdakı problemlər müəyyən edilmişdir: **yolların təmir edilməməsi, bəzi yaşayış məntəqələrində yolların sıradan çıxması, ağır yüklü avtomobillərin yollara zərər vurməsi, təbii fəlakətlərin mütəmadi olaraq yolları sıradan çıxarması.**

Texniki və içməli və su: Daşkəsən rayonunda su istehlakının həcmi Gəncə-Qazax iqtisadi rayonundakı digər inzibati rayonlardan fərqlənir və bu göstərici üzrə Daşkəsən rayonu Gədəbəy ilə birlikdə sonuncu yerdə (0,3 milyon kub metr) qərarlaşıb. Əsas səbəb Daşkəsəndə dəmyə əkinçiliyinin mövcud olması və kənd təsərrüfatında suvarma sisteminin olmamasıdır. Daşkəsən rayonunda istifadə olunan suyun hamısı rayon ərazisində yerləşən təbii mənbələrdən götürülür. Su əsasən məişət və içmək məqsədləri üçün istifadə edilmiş, suvarma və kənd təsərrüfatı məqsədilə suyun istifadəsi qeydə alınmamışdır. Adambaşına məişət-ıçməli məqsədləri üçün suyun istehlakı 2013-2016-cı illərdə azalmış, yalnız 2017-ci ildə artım qeydə alınmışdır.

Daşkəsən məişət və içməli suyun adambaşına düşən miqdarına görə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda 6-cı yerdədir.

Aparılan təhlillər və diaqnostik seminarın nəticələri göstərir ki, bu sahədə əsas problem **kənd təsərrüfatında suvarma sisteminin olmaması, dəmyə suvarması nəticəsində məhsuldarlığı aşağı olması, kənd yerlərində içməli su çatışmazlığıdır.**

Elektrik enerjisi: Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə Daşkəsəndə 2016-cı ildə 22,4 milyon kilovat-saat elektrik enerjisi istehlak edilmişdir ki, bunun da 17,9 milyon kilovatsaatı ev təsərrüfatları tərəfindən istifadə edilmişdir. 2016-cı ildə elektrik enerjisi istehlakı əvvəlki ilə nisbətən 3,2 dəfə artıb və bunun əsas hissəsi ev təsərrüfatlarının payına düşür. Aparılmış təhlillər nəticəsində müəyyən edilmişdir ki, rayonda **elektrik enerjisinin bəzi kəndlərdə fasilələrlə verilməsi, təbii fəlakətlərin rayondakı elektrik sisteminə tez-tez ziyan vurməsi əsas problemlərdir.**

Qaz təminatı: Rayon İcra Hakimiyyətinin məlumatına görə, Daşkəsəndə 49 yaşayış məntəqəsindən yalnız 9-u təbii qaz ilə təmin edilmişdir. Rayon seminarının nəticəsi və həmçinin ekoloji vəziyyətin təhlili onu göstərir **kəndlərdə qaz təminatının olmaması Daşkəsən rayonunun əsas problemlərindən biridir.** Bu da öz növbəsində ərazidə ağacların kəsilməsinə və əlavə ekoloji problemlərə səbəb olur.

Rabitə və informasiya-kommunikasiya texnologiyaları: Daşkəsəndə kompüter və internetdən istifadə edən müəssisələrin, eləcə də kompüter və internetdən istifadə edən işçilərin sayının artmasına baxmayaraq, sözügedən göstəricilər üzrə rayon 2016-cı ildə iqtisadi rayonda sonuncu yerdə olub. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, 2017-cı ildə müəssisələrin yalnız 37.2 %-i kompüterlərdən istifadə edib və bu göstərici üzrə Daşkəsən Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda ən aşağı

sırada qərarlaşıb. Daşkəsən rayonunun son sırada olduğu digər bir göstərici internetdən istifadə edən işçilərin payıdır. 2017-cı ildə internetə çıxışı olan müəssisələrdə çalışan işçilərin yalnız 12.5 % -i internetdən istifadə edib.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda aşağıdakı problemlər müəyyənləşdirilmişdir: **hər 100 ailəyə düşən sabit telefon xətləri kompüterdən istifadə edən müəssisələr, müəssisələrdə kompüter və internetdən istifadə edən işçilər və yüksək sürətli internet istifadəçilərinin sayının az olması, yeni müasir avadanlıqların olmaması, bəzi yaşayış məntəqələrində fiber optik kabellərin olmaması.**

İnfrastrukturun yaradılması sahəsində müəyyən edilmiş problemlərin həlli üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur:

Tədbir 6.2.2.1.1: **Kəndlərin fasiləsiz enerji ilə təmin edilməsi;**

Fəaliyyət 6.2.2.1.1.1: Elektrik şəbəkələrinin yenilənməsi;

Tədbir 6.2.2.1.2: **Şəhərdə gənclər mərkəzinin tikilməsi;**

Tədbir 6.2.2.1.3: **Şəhərdə əhəlinin istirahət və asudə vaxtının səmərəli təşkili üçün şəraitin yaradılması;**

Tədbir 6.2.2.1.4: **Rayonun bütün kəndlərinin qaz ilə təmin olunması;**

Tədbir 6.2.2.1.5: **Həssas sosial qrupa daxil əhəlinin mənzil ilə təmin olunması;**

Tədbir 6.2.2.1.6: **Şəhərdə müasir tipli hamamın tikilməsi;**

Tədbir 6.2.2.1.7: **Kənd əhalisinin içməli su ilə təmin olunması;**

Fəaliyyət 6.2.2.1.7.1: Kəndlərdə mərkəzləşdirilmiş su sisteminin qurulması;

Tədbir 6.2.2.1.8: **Məntəqələr arası yolların bərpa olunması;**

Fəaliyyət 6.2.2.1.8.1: Əlavə yolların çəkilməsi;

Tədbir 6.2.2.1.9: **Bütün yaşayış obyektlərinə fiber optik kabellərin çəkilməsi;**

Fəaliyyət 6.2.2.1.9.1: Internet xidmətinə tələbin artırılması;

Fəaliyyət 6.2.2.1.9.2: Internet imkanları haqqında maarifləndirmə işlərinin aparılması;

Tədbir 6.2.2.1.10: **Uşaqlar üçün əyləncə mərkəzlərinin tikilməsi;**

RİP-nin 6.2.2.1 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən rayonunun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarında aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən qəbul edilmiş “Azərbaycan Respublikasında kommunal xidmətlərin (elektrik və istilik enerjisi, su və qaz) inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

3.2. Elektrik enerjisi itkilərinin azaldılması, elektrik enerjisi verilişinin və paylanmasının keyfiyyətinin yüksəldilməsi

3.2.5. *Elektrik enerjisinə yaranacaq tələbatın qarşılanması məqsədilə elektrik şəbəkələrində işlərin aparılması*

3.2.6. *Elektrik enerjisinin ötürülmə və paylanma sisteminin təkmilləşdirilməsi*

4.1. Təbii qazın paylanması ilə bağlı bütün növ itkilərin minimuma endirilməsi

4.1.1. *Mövcud şəbəkənin hərtərəfli qiymətləndirilməsi və inkişaf planının hazırlanması*

4.1.2. *Qazpaylama xətlərinin tikintisi üçün tenderlərin elan edilməsi*

4.1.5. *Texniki-iqtisadi cəhətdən qazlaşdırılması səmərəli olmayan ucqar yaşayış məntəqələrinin alternativ mənbələrlə təminatının həyata keçirilməsi*

5.1. İçməli və tullantı su infrastrukturunun tətbiqinin genişləndirilməsi

5.1.1. *İnfrastrukturun olmadığı ərazilər üzrə qiymətləndirmə aparılması*

6.1. İtkilərin minimuma endirilməsi, sudan istifadə tariflərinin optimallaşdırılması və tələb olunan infrastruktur üçün investisiyalar cəlb etməklə su istehlakında səmərəliliyin yüksəldilməsi

6.1.2. *Su ehtiyatlarından səmərəli istifadə məqsədilə tədbirlər görülməsi*

6.1.4. *Su və kanalizasiya xidmətlərindən istifadə edən xüsusi istehlakçı qrupları üzrə sosial proqramların hazırlanması*

İSTİNAD: “Azərbaycan respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.1 Ölkə əhəmiyyətli tədbirlər

7.1.89. Regionlarda istilik təchizatı sistemlərinin bərpası, yenidən qurulması və yaxşılaşdırılması ilə bağlı tədbirlərin davam etdirilməsi;

7.1.63. Qarabağ müharibəsi əlillərinin və şəhid ailələrinin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması işlərinin davam etdirilməsi;

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.4. Yerli əhəmiyyətli avtomobil yollarının, eləcə də kəndlərin giriş yollarının və kəndlərarası avtomobil yollarının tikintisinin, yenidən qurulmasının və əsaslı təmirinin davam etdirilməsi;

7.3.29.5. Elektrik enerjisi təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində işlərin davam etdirilməsi;

7.3.29.6. Qaz təchizatının yaxşılaşdırılması sahəsində işlərin davam etdirilməsi

7.3.29.7. İçməli su təchizatının yaxşılaşdırılması sahəsində işlərin davam etdirilməsi

7.3.29.8. Telekommunikasiya və poçt xidmətlərinin yaxşılaşdırılması sahəsində işlərin davam etdirilməsi

7.3.29.10. Mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması və abadlıq-quruculuq işlərinin davam etdirilməsi

İSTİNAD: 2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

5.2.22. gənclərə sistemli sosial xidmət göstərən gənclər evlərinin (mərkəzlərinin) fəaliyyətini genişləndirmək;

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

İnfrastrukturun inkişafı üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 6, 7 və 9-cu məqsədlərə nail olunmasında mühüm rol oynayacaq:

Məqsəd 6: Hamiya suyun və kanalizasiya xidmətlərinin əlçatanlığını təmin etmək

Məqsəd 7: Həminin sərfəli, etibarlı, dayanıqlı və müasir enerji mənbələrinə çıxışını təmin etmək

Məqsəd 9: Sağlam infrastruktur yaratmaq, inklüziv və dayanıqlı sənayeləşməni təşviq etmək və innovasiyaların inkişafına dəstək vermək

PRIORİTET 6.2.3. İNSAN RESURLARININ İNKİŞAFI

Rayonun əhalisinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasında əsas prioritetlərdən biri kimi təhsil, səhiyyə və mədəniyyət sahəsinin inkişafı üçün bir sıra tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu istiqamətdə rayonda yeni məktəbəqədər müəssisələrin tikilməsi, ümumitəhsil məktəblərinin kadr probleminin həll edilməsi, ümumtəhsil və peşə məktəblərinin maddi texniki bazasının gücləndirilməsi, kəndlərdə tibb məntəqələrinin sayının artırılması və onların təchizatının gücləndirilməsi, həmçinin rayonda yerləşən mədəniyyət obyektlərinin yaxşılaşdırılması, onların kadrlarla təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində müvafiq tədbirlərin görülməsi nəzərdə tutulur.

Nəticə 6.2.3.1: Rayonda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi.

2016-2017-ci tədris ilində Daşkəsən rayonunun təhsil şöbəsinin tabeliyində 42 ümumtəhsil məktəbi fəaliyyət göstərmiş ki, onlardan 26-ı tam orta məktəb, 14-ü ümumi orta məktəb və 2-i isə ibtidai məktəbdir. Bu məktəblərdə 3399 şagird təhsil alır ki, onların təlim-tərbiyəsi ilə 654 müəllim məşğul olur. Rayon ərazisində 12 uşaq bağçası, 1 Uşaq-Gənclər İdman Şahmat məktəbi, 1 Uşaq Yaradıcılığı Mərkəzi fəaliyyət göstərir. 2016-2017-ci tədris ilində tam orta məktəbi bitirmiş məzunlardan 104 nəfər abituriyent ali və orta-ixtisas məktəblərinə imtahan vermiş, onlardan 68 nəfəri respublikanın nüfuzlu ali və orta-ixtisas məktəblərinə qəbul olmuşlar.

Aparılmış təhlil göstərir ki, Daşkəsən rayonunda məktəblərin sayı 2012-ci ildə 47-dən 2017-ci ildə 42-ə, müəllimlərin sayı isə 2012-ci ildə 722-nəfərdən 2017-ci ildə 654-ə enmişdir. Azalma şagirdlərin sayında və həmçinin Daşkəsən rayonundakı ilkin peşə təhsili müəssisələrində qızların nisbətində də müşahidə edilmişdi.

Dövlət İmtahan Mərkəzinin məlumatlarına əsasən, ali məktəblərə qəbul olunanların ali məktəblərə müraciət edən abituriyentlərdə xüsusi çəkisinə görə Daşkəsən rayonu 2016-2017 tədris ilində 73 rayon arasında son 10-cu yerdə olmuşdur. Daşkəsən rayonundakı məktəblərdən ali məktəblərə müraciət edənlərin orta hesabla topladığı bal 228-ə bərabərdir. Bu göstərici ölkə səviyyəsindən orta hesabla 13,1% aşağıdır. Qeyd etmək lazımdır ki, sözügedən dövrdə Daşkəsən rayonundakı 20 məktəbin (26 məktəb içərisindən) məzunu ali məktəblərə qəbul imtahanında iştirak edib. Lakin 9 məktəbdən (20 məktəb içərisində) heç kim universitetlərə qəbul ola bilməyib. Bundan başqa, Alunitdağ qəsəbəsində, Təzəkənd, Qaraqollar, Zəylik, Astaf və Alaxancallı kəndlərində yerləşən məktəblərdən heç kim ali məktəblərə müraciət etməyib.

Dövlət İmtahan Mərkəzindən alınan məlumatlara görə, 2017-ci ildə Daşkəsən rayonu 11-ci sinif şagirdlərinin buraxılış imtahanı nəticələrinə görə 62-ci yerdə qərarlaşıb. Daşkəsən məktəblilərinin topladığı orta bal 36,5 olub (maksimum bal 90-dır). Həmin il üzrə 9-cu sinif şagirdlərinin buraxılış imtahanı nəticələrinə görə isə rayon 72-ci yerdə qərarlaşıb. Daşkəsən məktəblərində 9-cu sinif şagirdlərinin topladığı orta bal 60.96 olub (maksimum bal 200-dır).

Rayonda peşə təhsili alan tələbə sayı 2012-ci ildə 139 nəfərdən 2016-cı ildə 60 nəfərə düşüb. Peşə təhsili məktəblərinin maddi-texniki bazası köhnəlib və peşə məktəbləri təmir olunmayıb.

Rayonun təhsil sahəsinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsədəuyğundur:

Tədbir 6.2.3.1.1: **Rayonun bütün ümumtəhsil məktəblərinin kadrlarla təmin olunması;**

Tədbir 6.2.3.1.2: **Rayonun ümumitəhsil məktəblərinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi;**

Tədbir 6.2.3.1.3: **Rayonda yeni məktəbəqədər müəssisələrin tikilməsi;**

Tədbir 6.2.3.1.4: **Peşə məktəblərinin maddi texniki bazasının gücləndirilməsi.**

RİP-nin 6.2.1.2 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən Rayonun Sosial-iqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarındakı aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: "Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası"nın həyata keçirilməsi ilə bağlı Fəaliyyət Planı

4.1. Təhsil müəssisələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyaları əsaslı təlim metodologiyasının tələblərinə uyğun infrastrukturun yaradılması, hər bir təhsil müəssisəsinin internetlə, ümumi orta təhsil səviyyəsində hər bir şagirdin elektron dərsliklərlə yüklənmiş kompyuter-planşetlə təmin olunması;

4.4. *müasir təminatlı peşə-tədris mərkəzlərinin və komplekslərinin yaradılması;*

4.5. *məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin yaradılması, onların fəaliyyətinin stimullaşdırılması mexanizmlərinin hazırlanması;*

5.13. *Təhsil şəbəkəsində rasionallaşdırma tədbirlərini həyata keçirməklə, regionlar arasında təhsilin keyfiyyətini bərabərləşdirmək məqsədi ilə ucqar regionlarda yerləşən təhsil müəssisələri üçün əlavə maliyyələşmənin təmin olunması*

İSTİNAD: "Azərbaycan respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.15. Təhsil müəssisələrinin əsaslı təmiri və tikintisi sahəsində işlərin davam etdirilməsi

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

Təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 4-cü məqsədinə nail olunmasında mühüm rol oynayacaq:

Məqsəd 4: Hər kəs üçün inklüziv və keyfiyyətli təhsili təmin etmək və ömür boyu təhsili təşviq etmək

Nəticə 6.2.3.2: Rayonun səhiyyə sahəsinin günün tələbləri səviyyəsinə yüksəldilməsi

Daşkəsən rayonunda 2017-ci ildə 3 xəstəxana, 8 təcili tibbi yardım-poliklinika, 23 tibb məntəqəsi fəaliyyət göstərib, bu müəssisələrdə 26 həkim və 115 orta tibb işçisi çalışıb. Rayonda Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzi və Qadın Məsləhətxanası da fəaliyyət göstərir. Son dövrlər Daşkəsən şəhərində xəstəxana və digər tibb məntəqələri təmir olunsada, səhiyyə sahəsində bəzi problemlər qalmaqdadır.

Daşkəsəndə səhiyyə sektorunun əsas problemi ölkənin digər regionlarında olduğu kimi həkim və digər tibb işçilərinin çatışmazlığıdır. Həkimlərin ümumi sayı 2012-ci ildə 35-dən (hər 10000 nəfərə 10.5 həkim) 2017-ci ildə 26-dək (hər 10000 nəfərə 7.4 həkim) azalmışdır. Eyni dövrdə orta tibb işçilərinin sayında da azalma müşahidə edilib: 140 nəfərdən 114 nəfərədək azalma qeydə alınıb.

Rayon İcra Hakimiyyətinin məlumatına görə, Daşkəsən rayonunda 145 həkim və orta tibb işçisinə ehtiyac var. Qeyd etmək lazımdır ki, 2017-ci ildə Daşkəsən rayonu hər 10000 nəfərə düşən həkim sayının göstəricisinə görə (7.4 həkim) Gəncə-Qazax iqtisadi rayonu üzrə sonuncu yerdə olub və hər 10 000 əhali başına düşən orta tibb işçilərinin sayına görə (32.9) sondan ikinci yerdə qərarlaşıb.

2012-2017-ci il ərzində hər 10000 nəfərə düşən xəstəxana çarpayılarının sayı 32,9-dan 31,4-ə düşüb. Rayonun səhiyyə sahəsindəki başqa bir problem bəzi kəndlərdə tibb məntəqələrinin olmamasıdır. Daşkəsən rayonunun 43 kəndində 23 tibb məntəqəsi fəaliyyət göstərib. Tibbi heyət və avadanlıqların olmaması səbəbindən bu məntəqələrdən 8-i 2017-ci ildə fəaliyyətini dayandırılıb.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda səhiyyə sahəsində əsas problemlər aşağıdakılardır: **səhiyyə sektorunda kadrların (mütəxəssislərin) çatışmazlığı, tibb məntəqələrinin az sayda olması və şəraitlərsizliyi, zəif təchiz olunmuş kənd tibb məntəqələri, kənd yerlərində xəstələri daşımaq üçün tibbi (xidməti) nəqliyyat vasitələrinin olmaması və əhəlinin sağlamlığının lazımi səviyyədə qorunmaması.**

Rayonun səhiyyə sahəsinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə aşağıdakı tədbirlərin icrası məqsədəuyğun hesab edilir:

Tədbir 6.2.3.2.1: **Kəndlərdə yeni tibb məntəqələri tikilməsi və təmir olunması;**

Tədbir 6.2.3.2.2: **Kənd tibb məntəqlərinin tibbi təchizatla təmin olunması;**

Tədbir 6.2.3.2.3: **Kənd tibb məntəqlərinin sanitar nəqliyyatla təmin olunması;**

Tədbir 6.2.3.2.4: **Tibb müəssisələrinin kadr təminatının yaxşılaşdırılması.**

RİP-nin 6.2.3.2 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən Rayonun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarında aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: Azərbaycan respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.12. Səhiyyə müəssisələrinin əsaslı təmiri və tikintisi sahəsində işlərin davam etdirilməsi

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

Rayonun səhiyyə sahəsinin inkişaf etdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 3-cü məqsədinə nail olunmasında mühüm rol oynayacaq

Məqsəd 3: Yaşından asılı olmayaraq hər kəsin sağlam yaşamasını təmin etmək və rifah halını yaxşılaşdırmaq

Nəticə 6.2.3.3: Mədəniyyət sahəsinin inkişaf etdirilməsi.

Daşkəsən rayonunda 81 mədəniyyət obyekti, o cümlədən 42 klub, Mədəniyyət Evi, Heydər Əliyev Mərkəzi, Tarix və Etnoqrafiya Muzeyi, İncəsənət Qalereyası, 38 kitabxana, 2 kənd mədəniyyət evi, 1 incəsənət məktəbi, dünya əhəmiyyətli 1 arxeoloji abidə, ölkə əhəmiyyətli 33 arxeoloji abidə və 1 memarlıq abidəsi, yerli əhəmiyyətli 10 memarlıq və 1 park-bağça abidələri və digər əyləncə obyektləri var. Kitabxanalarda müasir texnologiyaların istifadəsi aşağı səviyyədədir, onların əksəriyyəti qəza vəziyyətində olan binalarda yerləşir, təmirə ehtiyac var.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda mədəniyyət sahəsində əsas problemlər aşağıdakılardır: **mədəniyyət obyektlərinin təmirsiz olması, maddi texniki bazasının zəif olması, mədəniyyət obyektlərində kadr çatışmazlığı, əhalinin asudə vaxtının təşkili üçün kifayət qədər şəraitin olmaması, uşaqların əyləncəsi üçün əyləncə mərkəzlərinin, gənclər üçün istirahət mərkəzlərinin, idman stadionlarının və zallarının, müasir üslublu hamamların olmaması.**

Rayonun mədəniyyət sahəsində inkişafa nail olunması məqsədilə aşağıdakı tədbirlərin icra olunması məqsədəuyğun hesab edilir:

Tədbir: 6.2.3.3.1: **Mədəniyyət sahəsinin kadrlarla təmin olunması;**

Tədbir: 6.2.3.3.2: **Əksər mədəniyyət evlərinin yeni binalarla təmin edilməsi;**

Fəaliyyət 6.2.3.3.2.1: Yeni mədəniyyət müəssisələrinin tikilməsi

Tədbir: 6.2.3.3.3: **Rayonun mədəniyyət obyektlərinin bərpa olunması;**

Tədbir: 6.2.3.3.4: **Mədəniyyət müəssisələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi;**

Tədbir: 6.2.3.3.5: **Kinotetar binasının tikilməsi.**

RİP-nin 6.2.3.3 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən Rayonun Sosial-iqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarında aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: “Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.13. Mədəniyyət obyektlərinin əsaslı təmiri və tikintisi, tarix-mədəniyyət abidələrinin bərpası və konservasiyası sahəsində işlərin davam etdirilməsi

İSTİNAD: Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

3.1. Qeyri-maddi mədəni irsin qorunması

- mövcud ştat vahidləri dairəsində şəhər (rayon) mədəniyyət evləri və klublarının əsasında şəhər (rayon) mədəniyyət mərkəzləri və onların diyarşünaslıq, folklor və sənətkarlıq filiallarının yaradılması, həmçinin mədəniyyət əhəmiyyətli parkların müasir əsaslarla təşkil edilməsi, sənətkarlıq emalatxanalarının təşkili, onların turist marşrutlarına salınması.

3.2. Daşınmaz tarix və mədəniyyət abidələrinin bərpası, qorunması, tarix və mədəniyyət qoruqlarının inkişafı

PRIORİTET 6.2.4: MÖVCUD TƏBİİ RESURLARIN DAVAMLİ İSTİFADƏSİNİN TƏMİN OLUNMASI VƏ ƏTRAF MÜHİTİN MÜHAFİZƏSİNİN GÜCLƏNDİRİLMƏSİ

Bu istiqamətdə təbiətin qorunması və bərpası, təbii fəlakətlərin qarşısının alınması, rayonda meşə massivinin genişləndirilməsi, torpaq eroziyasının qarşısının alınması üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi, ətraf mühitin qorunması ilə bağlı maarifləndirmə işinin genişləndirilməsi, atmosfərə buraxılan zərərli qazlar azaldılması, təbii fəlakətlərə qarşı sığorta işlərinin görülməsi, tullantıların səmərəli idarə olunması, nadir heyvanların ovlanmaması üçün ictimai nəzarət gücləndirilməsi tədbirləri nəzərdə tutulmuşdur.

Nəticə 6.2.4.1: Ətraf mühitin qorunmasının təmin edilməsi.

Rayonda ekoloji mühitə təsir göstərən mühüm bir amil bu ərazidə meşələrin qırılması və ekoloji tarazlığın pozulmasıdır. Belə ki, Daşkəsən rayonunda yaşayış məntəqələrinin çox az hissəsinin qazlaşdırılması rayon əhalisini qışda oduncaqdan istifadə etməyə məcbur edir ki, bu da son nəticədə meşələrin qırılmasına səbəb olur. Qiymətli ağac növlərinin məhv edilməsi, yeni meşə zolaqlarında ağacların əkilməməsi və torpaqların otlaq kimi həddindən artıq istifadəsi nəticəsində torpaqların eroziyası baş vermişdir. 2003-cü ildə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında meşələrin bərpa edilməsi və artırılmasına dair" Milli Proqramda meşələrin inkişafı üçün yeni meşə plantasiyalarının salınması və meşələrin qorunmasına dair bir sıra tədbirlər nəzərdə tutulmuşdur. Lakin, göründüyü kimi, bu sahədə problemlər qalmaqdadır.

Əlavə olaraq, Daşkəsən rayonunda filiz yataqları və alunit xammalından uzunmüddətli istifadə regionda mənfi ekoloji nəticələrə səbəb olmuşdur. Belə ki, dağ-mədən sənayesinin inkişafı nəticəsində ərazinin landşaftının bir hissəsi pozulmuş, sənaye tullantıları nəticəsində Qoşqarçay çirklənməyə məruz qalmışdır. Hazırda bu istehsal sahələrinin fəaliyyəti zəif olsa da, Daşkəsən Filizsəfləşdirmə ASC özəlləşdirmədən sonra fəaliyyətə başlaması, həmçinin Zəylik-Alunit yatağında xammal hasilatının bərpa olunmasından sonra ekoloji vəziyyətin aktuallığı yenidən artacaq. Yataqların yenidən istismarı zamanı ətraf mühitə göstərilən mənfi təsiri azaltmaq üçün mütərəqqi texnologiya və avadanlıqların tətbiq olunması, sərf olunan enerjinin miqdarının azaldılmasına gətirib çıxaran az enerji tutumlu texnologiyaların tətbiqi, təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə olunmasını təmin etmək üçün xammal mənbələrinin istismarı zamanı maksimum dərəcədə itkilərin qarşısının alınması məqsədilə müasir metodlardan istifadə edilməsi, istismarı başa çatmış yataqların ərazilərində rekultivasiya işlərinin aparılması zəruridir.

Toplanmış statistik məlumatların təhlili və rayonda keçirilmiş diaqnostika seminarının nəticələrinə əsasən Daşkəsən rayonunda ekologiya sahəsində aşağıdakı problemlər müəyyən edilmişdir: **Meşələrin qırılması, meşələrin seyrəkləşməsi, qiymətli ağac növlərinin məhv edilməsi, torpaqların eroziyası, yeni meşə zolaqlarının salınmaması, meşə mühafizəçilərinin çoxunun təhsilsiz olması, torpaqların eroziyası, təbii fəlakətlərin baş verməsi, heyvanların həddindən artıq otarılması səbəbindən otlaqların eroziyası, tullantıların idarə edilməməsi, avtomobillərdən buraxılan zərərli qazların atmosfərə mənfi təsiri, ovlanması qadağan edilmiş heyvan növlərinin getdikcə azalması, ətraf mühitin mühafizəsi üçün zəif məlumatlandırma kampaniyası, dağ-mədən sənayesinin inkişafı nəticəsində landşaftın bir hissəsinə ziyan dəyməsi və Qoşqarçayın sənaye tullantıları ilə çirklənməsi.**

Mövcud təbii resurların davamlı istifadəsinin təmin edilməsi və ətraf mühitin mühafizəsinin gücləndirilməsi sahəsində müəyyən edilmiş problemlərin həlli üçün aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi məqsəduyğundur:

Tədbir: 6.2.4.1.1: **Rayonda meşə massivlərinin sahəsi genişləndirilməsi;**

Fəaliyyət: 6.2.4.1.1.1: Yeni meşə massivlərinin yaradılması

Fəaliyyət: 6.2.4.1.1.2: Yaşayış məntəqələrini qazlaşdırmaqla meşələrin qırılmasının qarşısını alınması

Tədbir: 6.2.4.1.2: **Torpaqların eroziyasının qarşısının alınması;**

Fəaliyyət: 6.2.4.1.2.1 Torpaqların eroziyasının qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməsi

Tədbir 6.2.4.1.3: *Ətraf mühitin qorunması ilə bağlı maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi;*

Tədbir 6.2.4.1.4: *Zərərli qazlar buraxan müəssisələrdə müvafiq filtirlərin quraşdırılması;*

Tədbir 6.2.4.1.5: *Təbii fəlakətlərin vuracağı ziyanlara qarşı sığorta işlərinin genişləndirilməsi;*

Tədbir 6.2.4.1.6: *Tullantıların idarə olunmasının təşkil olunması;*

Fəaliyyət: 6.2.4.1.6.1: Tullantıların idarə olunması üçün müəssisənin yaradılması

Tədbir 6.2.4.1.7: *Ovlanması qadağan olan heyvanların ovlanmaması üçün ictimai nəzarətin gücləndirilməsi.*

RİP-nin 6.2.4.1 nəticəsinin dövlət proqramları, strateji yol xəritələri və BMT-nin inkişaf məqsədləri ilə uyğunluğu

Daşkəsən Rayonun Sosial-İqtisadi İnkişaf Planında müəyyən edilmiş nəticə və tədbirlər milli yol xəritələri və digər dövlət proqramlarında aşağıdakı tədbirlərə uyğundur və bu sənədlərdə nəzərdə tutulmuş müvafiq hədəflərin reallaşdırılmasına əhəmiyyətli dərəcədə kömək edə bilər.

İSTİNAD: “Azərbaycan respublikası regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

7.1 Ölkə əhəmiyyətli tədbirlər

7.1.68. Respublikanın rayonlarında yüksək məhsuldarlıqlı meşə və meyvə cinslərindən ibarət əkin materiallarının yetişdirilməsi

7.1.69. Yeni aqromeşə massivlərinin və meşə əkinlərinin salınması

7.1.73. Sosial-iqtisadi inkişafıla əlaqədar əhali arasında ekoloji maarifləndirmə işlərinin təşkili

7.1.74. Bərk məişət tullantılarının idarə olunması ilə bağlı işlərin davam etdirilməsi

7.1.75. Çirkələnmiş torpaqların təmizlənməsi istiqamətində tədbirlərin davam etdirilməsi

7.3.29. Daşkəsən rayonu üzrə

7.3.29.9. Sel və daşqın sularından mühafizə tədbirlərinin həyata keçirilməsi sahəsində işlərin davam etdirilməsi

İSTİNAD: “Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017–2020-ci illər üçün Milli Strategiya”nın Fəaliyyət Planı

RİP aşağıdakı tədbirlərin icrasına dəstək olacaq:

6.1.1. 2020-ci ilədək bioloji müxtəliflik və ekosistem xidmətləri ilə bağlı məsələlərin təhsilin bütün pillələrində öz əksini tapması, lazımi resursların səfərbər edilməsi və müvafiq kadrların bilik səviyyəsinin artırılması

6.1.1.1. Təhsilin bütün pillələrində ətraf mühitin mühafizəsi, bioloji müxtəlifliyin qorunması, ekosistem xidmətləri ilə əlaqədar məsələlərin tədrisinin genişləndirilməsi

6.1.1.2. Dərs vəsaitlərində bioloji müxtəliflik və ətraf mühitlə bağlı məlumatlara daha geniş yer ayrılması

6.1.1.3. Məktəblilərin ekoloji təhsilini və tərbiyəsini inkişaf etdirmək məqsədi ilə ekoloji təhsil mərkəzlərinin fəaliyyətinin dəstəklənməsi

6.3.1. 2020-ci ilədək ətraf mühitin və bioloji müxtəlifliyin qorunmasının səmərəliliyinin artırılması

6.3.1.2. Bioloji müxtəlifliyin davamlı inkişafına təsir edən amillərin öyrənilməsi, antropogen təsirlərə məruz qalan torpaqlarda meşəbərpə zonalarının və süni meşəliklərin yaradılmasına dair təkliflər hazırlanması və pilot layihələrin həyata keçirilməsi

6.3.1.3. *Otlaqların idarə olunmasında qabaqcıl təcrübənin tətbiqi və otlaq sahələrinin səmərəli idarə olunması məqsədi ilə tədbirlər görülməsi, idarəetmə planlarının hazırlanması və pilot layihələrin tətbiqi*

6.3.1.4. *“Örüş, otlaq və biçənək sahələrinin istifadəyə və icarəyə verilməsi, habelə istifadə edilməsi Qaydaları”na əməl olunmasına dair nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi*

6.3.1.6. *Məşə ilə örtülü ərazilərin inventarlaşdırılmasında və monitorinqinin aparılmasında müasir metodikanın tətbiqi*

6.3.3. 2020-ci ilədək davamlı istifadə və mühafizə nəticəsində Azərbaycan Respublikası ərazisində nadir və nəslə kəsilməkdə olan flora və fauna növlərinin statusunun yaxşılaşdırılması

6.3.3.2. *“Qırmızı Kitab”ın hazırkı nəşrinə daxil edilmiş nəslə kəsilməkdə olan heyvan növlərinin mühafizəsi üçün yaşayış mühiti fraqmentasiyasının tədqiqi və vacib yaşama yerlərinin bərpası*

6.3.3.3. *Ölkə ərazisində nəslə kəsilməkdə olan bitki və heyvan növlərinin populyasiyalarının bərpası üçün tədbirlərin hazırlanması, reintroduksiya layihələrinin həyata keçirilməsi*

BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunluq

Rayonun **ətraf mühitinin** qorunması üçün nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrası DİM-in 15-ci məqsədinə nail olunmasında mühüm rol oynayacaq:

Məqsəd 15: Məşələri dayanıqlı şəkildə idarə etmək, səhrələşməyə qarşı mübarizə aparmaq, torpaqların degradasiyasına son qoyaraq onları bərpa etmək üçün tədbirlər görmək və bioloji müxtəlifliyin itirilməsinin qarşısını almaq

6.3. TƏDBİRLƏR PLANI (vaxt planı, hesablanmış xərclər, cavabdeh qurumlar və gözlənilən nəticələr)

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
Nəticə 6.2.1.1: Kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sektorlarının hərtərəfli inkişaf etdirilməsi											2.495.000		
6.2.1.1.1 Sahibkarlara uzunmüddətli güzəştli kreditlərin verilməsinin təmin edilməsi.	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		İN, SİF	<i>Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək</i>
6.2.1.1.2 Rayonda yerli şəraitə uyğun mal-qaranın yetişdirilməsinin təmin olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	400.000	KTN	3 damazlıq təsərrüfatı
<i>6.2.1.1.2.1 Rayonda yerli şəraitə uyğun mal-qara yetişdirən damazlıq təsərrüfatlarının yaradılması</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	400.000		
6.2.1.1.3 Rayonda yabanı təbii dərman bitkilərindən səmərəli istifadəyə nail olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	180.000	KTN, SN	4.3.1 və 4.3.2-tədbirlərinin cəmi
<i>6.2.1.1.3.1 Rayonun yaşayış məntəqələrində dərman bitkilərinin qəbul məntəqələrinin təşkil olunması</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	80.000	KTN, SN	1 qəbul məntəqəsi
<i>6.2.1.1.3.2 Herbal dərman bitkilərinin istehsalı (Yuxarı Daşkəsən)</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	100.000	KTN, SN	Herbal dərman bitkilərinin istehsalı müəssisəsi
6.2.1.1.4 Rayonda torpaqların analizini aparan laboratoriyaların yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	300.000	KTN	1 laboratoriya
6.2.1.1.5 Rayonda damazlıq arıçılıq təsərrüfatlarının yaradılması				x	x	x	x	x			150.000	KTN	1 təsərrüfat
6.2.1.1.6 Üzümçülüyn inkişafının təmin edilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	950.000	KTN, İN	4.6.1 və 4.6.2 tədbirlərinin cəmi

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.1.6.1 Üzüm emal edən müəssisələrin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	700.000	KTN, İN	Üzüm email müəssisəsi
6.2.1.1.6.2 Üzüm bağlarının salınması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	250.000	KTN, İN	
6.2.1.1.7 Kənd təsərrüfatı texnikalarının sayı artırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	280.000	KTN, QHT	1.7.1.1 - 1.7.1.3 tədbirlərə sərf olunmuş vəsaitin cəmi
6.2.1.1.7.1 Kənd təsərrüfatı sahəsində xidmətlərin təşkil olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	280.000		
6.2.1.1.7.1.1 Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Xoşbulaq)		x	x	x							70.000	KTN, QHT	
6.2.1.1.7.1.2 Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Yuxarı Daşkəsən)			x	x	x						70.000	KTN, QHT	
6.2.1.1.7.1.3 Kənd təsərrüfatı texnikasının alınması (Bayan)	x	x	x								140.000	KTN, QHT	
6.2.1.1.8 Suvarma sisteminin bərpa edilməsi (Bayan)		x	x	x	x						60.000	RİH, QHT	
6.2.1.1.9 Kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında çətinliklərin aradan qaldırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			Mütəxəssis rəyinə ehtiyac var
6.2.1.1.9.1 K/T məhsulları üçün tədarük məntəqələrinin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		ƏMTT ASC	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.1.9.1.1 Fermerlər arasında kooperasiyanın gücləndirilməsi (Gurbulaq)			x	x	x	x	x	x	x	x	5.000	RİH, QHT	Kooperativlər üzrə imkanlar araşdırılacaq
6.2.1.1.9.1.2 Fermerlər üçün texnikanın alınması (Gurbulaq)				x	x	x					70.000	KTN, QHT	1 texnika

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.1.10 Yüksək reproduksiyaq toxumların istehsalına nail olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50.000	KTN	
6.2.1.1.10.1 Rayonda toxumçuluq müəssisəsinin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	50.000		1 müəssisə
6.2.1.1.11 Kənd təsərrüfatı məhsullarının brendləşdirilməsi			x	x	x	x	x	x			50.000	KTN, İN	Süd məhsulları üzrə
6.2.1.1.11.1 Daşkəsən motal pendiri paketləşdirilməsi, brendləşdirilməsi			x	x	x	x	x	x			50.000	KTN, İN	Bir məhsul üzrə
Nəticə 6.2.1.2: Rayonun turizm məkanına çevrilməsi											5.535.000		
6.2.1.2.1 Rayonun turizm potensialının təbliğinin gücləndirilməsi													
6.2.1.2.1.1 Rayonun turizm sahəsi ilə bağlı təbliğat-təşviqat işlərinin gücləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		DTA	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.2.1.2 Yaylaq festivallarının təşkil edilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	150.000	DTA	Hər il festivalın keçirilməsi nəzərdə tutulur
6.2.1.2.2 Rayonda turizmlə bağlı əlaqələndirici strukturun yaradılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x		DTA	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.2.2.1 Yerli turizm qurumlarının yaradılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x		DTA	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.2.3 Turist cəlb edən yerli məhsulların sayının artırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	500.000	Sahibkarlar, RiH, Bələdiyyələr	5 sahibkarlıq subyekti üçün
6.2.1.2.3.1 Sahibkarların turizm məhsulları yaratmaq üçün maraqlarının artırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		Sahibkarlar, RiH, Bələdiyyələr	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.2.3.2 Xoşbulaq gölündə qayıqçılığın inkişaf etdirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	85.000	İN, ƏMDK, RiH, Bələdiyyələr, Daşkəsən Filizsaflaşdırma ASC	4-5 qayığın alınması və turist informasiya məkanının yaradılması
6.2.1.2.4 Turizm sahəsində çalışacaq kadrların sayının artırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	50.000		
6.2.1.2.4.1 Turizm sənayesi ilə bağlı öyrədici kursların təşkil olunması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	30.000	DTA	
6.2.1.2.4.2 Ev sahiblərinə qonaqpərvərliklə bağlı təlimlərin keçirilməsi (Daşkəsən qəsəbə)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	20.000	DTA	
6.2.1.2.5 Fermer təsərrüfatları ilə turist əlaqələrinin yaxşılaşdırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	10.000	DTA, Sahibkarlar və kənd təsərrüfatı inkişaf mərkəzi	
6.2.1.2.5.1 Rayonun fermerləri ilə turizm şirkətləri arasında əlaqələrin yaradılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	10.000	Bələdiyyələr, Sahibkarlar	
6.2.1.2.6 Tarixi abidələrin qorunması və bu abidələrin ətrafında abadlaşdırma işlərinin aparılması.		x	x	x	x	x	x	x	x	x	120.0000	MN, İN, Maliyyə Nazirliyi, RiH	3 tarixi abidənin qorunması və ətrafının abadlaşdırılması üçün

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.2.7 Potensial turistik marşrutlarının olduğu yerlərdə lazımı infrastrukturun yaxşılaşdırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x		İN, AADYA, NRYTN, RiH	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.2.8 Tarixi mədəniyyət abidələrinin təbliğat işlərinin gücləndirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	30.000	MəN, RiH, Bələdiyyələr	
6.2.1.2.8.1 Maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	X	30.000	DTA, Bələdiyyələr, QHT	
6.2.1.2.9 Turistlərin gecələmə şəraitinin yaxşılaşdırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	X	3.000.000	İN, MN, DTA	50 nəfərlik tutumu olan 2 otelin tikintisi
6.2.1.2.10 Rayonun qış turizmi potensialından istifadəyə başlanılması				x	X	x	x	x	x	X		DTA, İN, Maliyyə Nazirliyi	Aidiyyatı mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.2.11 Kənd turizminin inkişaf etdirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	X	335.000		
6.2.1.2.11.1 Kənd evlərinə dair məlumatların satış kanallarına yerləşdirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	X	20.000	DTA, RiH, Bələdiyyələr, Sahibkarlar	
6.2.1.2.11.2 Turizm məqsədilə kənd evlərinin bərpası (Daşkəsən qəsəbəsi)		x	x	x	x	x	x	x	x	X	300.000	İnvestorlar, DTA, RiH, Bələdiyyələr, Sahibkarlar	
6.2.1.2.11.3 Kənd turizminə dəstək məqsədilə kənd evlərinin məlumat bazasının yaradılması (Daşkəsən qəsəbəsi)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	15.000	DTA, RiH, Bələdiyyələr	

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.2.12 Turizm infrastrukturunun yaxşılaşdırılması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	150.000	DTA, İN, Bələdiyyələr, RiH	
6.2.1.2.12.1 Turizm ərazilərinə gedən yolların bərpası turist dayanacaqlarının inşası (Bayan)		x	x	x	x	x	x	x	x	x	150.000	DTA, Bələdiyyələr, RiH	
Nəticə 6.2.1.3: Sənayenin inkişafına nail olunması											1801000000		
6.2.1.3.1 Təbii su istehsal edən müəssisələrin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x			1.000.000	Sahibkarlaq	2 müəssisə yaradılması nəzərdə tutulur
6.2.1.3.2 Sənaye sahəsində ixtisaslı kadr çatışmazlığının aradan qaldırılması			x	x	x	x	x	x	x	x		İN, TN, RiH	Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.3.3 Dağ-mədən müəssisələrinin işə salınması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.800.000.000	ƏMDK, İnvestorlar, İN, RiH	"Daşkəsən Filizsaflaşdırma ASC" - nin işə salınması üçün
6.2.1.3.4 Rayona investorların cəlb edilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x		RiH, İN, ƏMDK	
Nəticə 6.2.1.4: Rayonun infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi											197.450.000		
6.2.1.4.1 Kəndlərin fasiləsiz enerji ilə təmin edilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.280.000	Azərişiq ASC	Bütün kəndlər
6.2.1.4.1.1 Elektrik şəbəkələrinin yenilənməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.280.000		
6.2.1.4.2 Şəhərdə gənclər mərkəzinin tikilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3.000.000	GİN	Rayon mərkəzində
6.2.1.4.3 Şəhərdə əhəlinin istirahət və asudə vaxtının səmərəli təşkili üçün şəraitin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2.000.000	RiH, Bələdiyyələr	Rayon mərkəzində

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.4.4 Rayonun bütün kəndlərinin qaz ilə təmin olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	70.000.000	Azəriqaz İB	Bütün kəndlər
6.2.1.4.5 Həssas sosial qrupa daxil əhəlinin mənzil ilə təmin olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	3.000.000	ƏƏSMN	Rayon mərkəzi, 40 mənzil
6.2.1.4.6 Şəhərdə müasir tipli hamamın tikilməsi	x	x	x	x							200.000	RİH, Şəhər bələdiyyəsi	rayon mərkəzində
6.2.1.4.7 Kənd əhalisinin işməli su ilə təmin olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	55.000.000	Azərsu ASC	Bütün kəndlər
6.2.1.4.7.1 Kəndlərdə mərkəzləşdirilmiş su sisteminin qurulması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	55.000.000		
6.2.1.4.8 Məntəqələr arası gediş-gəliş yollarının yaxşılaşdırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	60.000.000	AAYDA	100 km məsafə üçün
6.2.1.4.8.1 Əlavə yolların çəkilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	60.000.000		
6.2.1.4.9 Bütün yaşayış obyektlərinə fiber optik kabellərin çəkilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	470.000	NRYTN	10 yaşayış məntəqəsi üçün (10 kənd x 45000)
6.2.1.4.9.1 İnternet xidmətinə tələbin artırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqişləşdiriləcək
6.2.1.4.9.2 İnternet imkanları haqqında maarifləndirmə işlərinin aparılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	20.000	NRYTN, QHT	
6.2.1.4.10 Uşaqlar üçün əyləncə mərkəzlərinin tikilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	2.500.000	Mədəniyyət Nazirliyi	Rayon mərkəzi üçün

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
Nəticə 6.2.1.5: Rayonda təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi											2600000		
6.2.1.5.1 Rayonun bütün ümumitəhsil məktəblərinin kadrlarla təmin olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		Təhsil Nazirliyi, RiH	Mütəxəssis rəyinə ehtiyac var
6.2.1.5.2 Rayonun ümumitəhsil məktəblərinin maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	650.000	Təhsil Nazirliyi, RiH	15 məktəb
6.2.1.5.3 Rayonda yeni məktəbəqədər müəssisələrin tikilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	450.000	RiH	4 baxça (şəhər və qəsəbələrdə) (112.5 manat x 4)
6.2.1.5.4 Peşə məktəblərinin maddi texniki bazasının gücləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.500.000	Təhsil Nazirliyi	Kobalt qəsəbəsi
Nəticə 6.2.1.6: Rayonun səhiyyə sahəsinin günün tələbləri səviyyəsinə yüksəldilməsi											1.087.000		
6.2.1.6.1 Kəndlərdə yeni tibb məntəqələrinin tikilməsi və təmir olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	480.000	SN, RiH	10 kənddə tibbi məntəqəsi (10x48000)
6.2.1.6.2 Kənd tibb məntəqlərinin tibbi təchizatla təmin olunması			x	x	x	x	x	x	x	x	250.000	SN, Rayon Mərkəzi Xəstəxanası	10 kənddə (10x25000)
6.2.1.6.3 Kənd tibb məntəqələrinin sanitariya nəqliyyatla təmin olunması			x	x	x	x	x	x	x	x	357.000	SN	10 kənddə (10x35700)
Nəticə 6.2.1.7: Mədəniyyət sahəsinin inkişaf etdirilməsi											24.200.000		
6.2.1.7.1 Mədəniyyət sahəsinin kadrlarla təmin olunması		x	x	x	x	x	x	x	x	x		MN, TN	Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.7.2 Əksər mədəniyyət evlərinin yeni binalarla təmin edilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	5.000.000		5 mədəniyyət evinin tikintisi
6.2.1.7.2.1 Yeni mədəniyyət müəssisələrinin tikilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	11.500.000	MN, RİH, İN, MaIN	5 klub və 10 kitabxana üçün
6.2.1.7.3 Rayonun mədəniyyət obyektlərinin bərpa olunması		x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.200.000	MN, RİH, İN, MaIN	8 mədəniyyət obyektinin təmiri üçün
6.2.1.7.4 Mədəniyyət müəssisələrinin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.500.000	MN, İN, MaIN	11 mədəniyyət müəssisəsinin maddi texniki bazasının möhkəmləndirilməsi üçün
6.2.1.7.5 Kinotetar binasının tikilməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x	5.000.000	MN, RİH, İN, MN	1 kinotetar binasının tikilməsi üçün
Nəticə 6.2.1.8: Ətraf mühitin qorunmasının təmin edilməsi											13.750.000		
6.2.1.8.1 Rayonda meşə massivlərinin sahəsinin genişləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x			Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.8.1.1 Yeni meşə massivlərinin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		ETSN, RİH	Aidiyyəti mütəxəssislərlə dəqiqləşdiriləcək
6.2.1.8.1.2 Yaşayış məntəqələrini qazlaşdırılmaqla meşələrin qırılmasının qarşısının alınması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12.000.000	ARDNŞ, Azərbaycan İB, RİH	Qazlaşdırılmamış abonentlərin 60% qazlaşdırılacaq

Tədbirlər	1-ci il		2-ci il		3-cü il		4-cü il		5-ci il		Tələb olunan vəsait, AZN	Cavabdeh	Gözlənilən nəticələr
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II			
6.2.1.8.2 Torpaqların eroziyasının qarşısının alınması		x	x	x	x	x	x	x	x	x		ETSN, KTN, RiH, Bələdiyyə	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.8.2.1 Torpaqların eroziyasının qarşısının alınması üçün tədbirlərin görülməsi		x	x	x	x	x	x	x	x	x		ETSN, KTN, RiH, Bələdiyyə	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.8.3 Ətraf mühitin qorunması ilə bağlı maarifləndirmə işlərinin genişləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		ETSN, KTN, RiH, QHT, Bələdiyyələr	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.8.4 Zərərli qazlar buraxan müəssisələrdə müvafiq filtirlərin quraşdırılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		Sahibkarlar (hüquqi və fiziki şəxslər)	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.8.5 Təbii fəlakətlərin vuracağı ziyanlara qarşı sığorta işlərinin genişləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		Dövlət Sığorta Şirkəti, Özəl Sığorta Şirkətləri, Fiziki Hüququ şəxslər	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
6.2.1.8.6 Tullantıların idarə olunmasının təşkil olunması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	1.300.000	İN, RiH, Bələdiyyələr	
6.2.1.8.6.1 Tullantıların idarə olunması üçün müəssisənin yaradılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	450.000	İN, RiH, Bələdiyyələr	1 müəssisə üçün
6.2.1.8.7 Ovlanması qadağan olan heyvanların ovlanmaması üçün ictimai nəzarətin gücləndirilməsi	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		ETSN, RiH, Bələdiyyələr	Aidiyyətə mütəxəssislərlə dəqiləşdiriləcək
Cəmi											2.048.117.000		

7. RAYON İNKİŞAF PLANININ VƏ ONUN KOMPONENTLƏRİNİN İCRASINA MƏSUL QURUMLAR VƏ ONLARIN VƏZİFƏLƏRİ

Bu bölmə əsas maraqlı tərəfləri, onların rolu, öhdəlikləri və rayonda koordinasiya mexanizmini izah etməklə RİP-in necə icra ediləcəyini müəyyənləşdirir.

7.1. Tədbirlərin sıralanması

Resursların məhdud olması səbəbindən bütün tədbirlər və layihələr eyni anda icra etmək mümkün olmayacaq və ilk növbədə, rayonun inkişafını sürətləndirəcək əsas tədbirlərə prioritet vermək lazımdır.

RİP rayonda sürətli inkişafın təşviq edilməsinə yönəlmiş tədbirləri nəzərə alaraq həyata keçiriləcəkdir. İstehsal potensialının gücləndirilməsi, onun mümkün qədər tam və səmərəli istifadəsi üçün şərait yaradılması, rəqabətqabiliyyətli məhsul və xidmət istehsalının artırılması, köhnəlmiş infrastruktur obyektlərinin modernləşdirilməsi, müasir infrastruktur obyektləri yaradılması əsas hədəf kimi götürüləcək. Rayonda ticarəti asanlaşdırmaq üçün yeni bazarlar qurulacaqdır və bu rayonda inkişafa birbaşa təkan verəcəkdir.

Sosial müdafiə tədbirlərinin, ilk növbədə, əhəlinin həddindən artıq kasıb və həssas qruplarını əhatə etməsinə nail olmaqla, gücləndirilməsi də əsas hədəflərdən biri olacaqdır. Sosial müdafiə proqramlarının prioritet məqsədlərindən biri də ən yoxsul ev təsərrüfatlarında uşaq yoxsulluğunun və həssaslığının azaldılması olacaqdır.

7.2. Mərkəzi və yerli idarəetmə orqanlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi

Yerli və mərkəzi səviyyədə birgə göstərilən cəhdlər RİP-in icrası üçün çox vacibdir. Mərkəzi qurumlar yerli idarəetmə orqanları ilə sıx əməkdaşlıq edərək rayon səviyyəsində tədbirlər və layihələr icra edəcəklər.

Mərkəzi hakimiyyətin rolu:

RİP-in icrası müvafiq nazirliklərin səlahiyyətləri çərçivəsində müxtəlif sektor siyasətləri ilə dəstəklənəcəkdir. Rayon öz növbəsində RİP-in hər hansı spesifik sektorda icra edilən milli siyasətə uyğun şəkildə həyata keçirildiyini təmin etmək üçün sahə nazirlikləri ilə sıx əməkdaşlıq çərçivəsində çalışacaq. Bu RİP-in və regional inkişaf strategiyasının effektiv icrası üçün əsas şərtlərdən biri olacaqdır.

- ***İqtisadiyyat Nazirliyi*** - İqtisadiyyat Nazirliyi rayonun inkişaf siyasətinin formalaşdırılması və inkişaf planının icrasını asanlaşdıracaq vəsaitlərin ayrılmasına dəstək olacaq. İqtisadiyyat Nazirliyinin Sahibkarlığın İnkişafı Fondu rayonun potensialından istifadəni maliyyələşdirmək üçün vəsait ayıracaqdır.
- ***Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi*** - Kənd təsərrüfatı sahəsində nəzərdə tutulmuş tədbirlərin icrasında KTN Rayon icra hakimiyyəti və özəl sektorla sıx əməkdaşlıq edəcəkdir.
- ***Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi*** - rayon ərazisində yol şəbəkəsinin yaxşılaşdırılmasını təmin edəcək və yerli icmaları yol tikintisi və təmiri ilə bağlı fəaliyyətləri də dəstəkləyəcəkdir.
- ***Nəqliyyat Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi*** - rayon ərazisində komputer savadlılığını artırmaq üçün erkən yaşda şagirdlər arasında İT bacarıqlarının artırılması üçün RİH ilə birgə çalışacaqdır. Şagirdləri İT bacarıqlarının artırılması üçün nəzərdə tutulmuş təlimlərin komputer savadlılığını artırılmasında əhəmiyyəti böyükdür.

- **Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi** - Mövcud təbii sərvətlərin davamlı istifadəsi və ekologiya qorunması üçün ETSN Rayon icra hakimiyyəti və özəl sektorla sıx əməkdaşlıq edəcəkdir.
- **Azərbaycan Respublikası Energetika Nazirliyi** - Rayonun keyfiyyətli elektrik enerjisi ilə təmin edilməsinə dəstək göstərəcək.
- **Azərenerji QSC və Azərişiq QSC** - rayonun elektrik enerjisi infrastrukturunun inkişafı üzrə fəaliyyətlərin həyata keçirilməsinə məsul olacaqlar.
- **Azərsu ASC** - Su və kanalizasiya sahəsində mövcud olan fəaliyyətsiz su sistemlərinin bərpasını öhdəsinə götürəcək və həmçinin su təchizası infrastrukturunu təmir edəcək.
- **Azərbaycan Melorasiya və Su Təsərrüfatı QSC** - Torpaqların su təminatının yaxşılaşdırılması sahəsində fəaliyyət göstərəcəkdir.
- **Təhsil Nazirliyi** - Təhsil Nazirliyi qanunvericiliyə uyğun şəkildə təhsilə bərabər çıxışı və təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üzrə fəaliyyətləri təmin edəcəkdir.

Rayon İcra Hakimiyyətinin rolu.

Rayon İcra Hakimiyyəti RİP-in icrasına birbaşa təşəbbüs göstərəcək və rəhbərlik edəcək, həmçinin aşağıdakıların düzgün şəkildə nəzərə alınmasını təmin edəcəkdir:

- RİP-in icrasının Milli Regional İnkişaf Siyasətinin istiqamətlərinə və digər siyasət sənədlərinə uyğunluğu;
- RİP-ə uyğun olaraq adminstrativ sektorların keyfiyyətli xidmət göstərə bilməsi üçün onlara dəstək göstərilməsi;
- RİP-lə rayonda həyata keçirilən müvafiq inkişaf proqramlarının koordinasiya və icrasına dəstək göstərilməsi;
- İcra edilən digər proqram və layihələrlə (xüsusilə böyük infrastruktur layihələrində) əməkdaşlığın, harmoniyanın və sinerjinin təbliği.

Rayon icra hakimiyyəti bu planın icrasını koordinasiya edəcək və çoxsaylı maraqlı tərəflərdən ibarət Rəhbər komitəsi və altkomitələrə icra zamanı rəhbərlik edəcəkdir. Rayon tərəfdaşları ilə əməkdaşlıq edərək RİP üçün illik icra planı hazırlayacaq və müxtəlif müvafiq sektorlardan/maraqlı tərəflərdən toplanmış (və planlaşdırma departamenti tərəfindən analiz edilmiş) məlumatlarla müqayisə edərək monitoring aparacaqdır. Rayonun maraqlı tərəfləri, məsələn adminstrativ sektorlar, QHT-lər və digər inkişaf tərəfdaşları tərəfindən icra edilən fəaliyyət proqramlarına nəzarət edəcək, rayonun RİP-in qarşısına qoyduğu məqsədlərə çatmasını təmin edəcəkdir.

Rayon icra hakimiyyətindən hökumət və qeyri-hökumət nümayəndələrinin RİP-ə müdaxilə/dəstəyini koordinasiya etmək, uyğunlaşdırmaq, həmçinin RİP və Milli Regional İnkişaf Strategiyasına uyğun digər müxtəlif sektorial proqramlar arasında sinerji yaratmaq gözlənilir.

Özəl sektorun rolu.

Özəl sektora imkanlar yaradan mühitin yaradılması həm bu sektorun RİP-i icra etməsində, həm də rayonun inkişafında əsas vasitələrdən biri olacaqdır. Özəl sektor sahibkarlara təlimlərin keçilməsinə kömək edəcək və bu vasitə ilə rayonda yeni iş yerlərinin artmasını təmin edəcəkdir.

Vətəndaş cəmiyyətinin rolu.

Rayon səviyyəsində qeyri hökumət təşkilatları və digər vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının RİP siyasətinə və strateji müzakirələrə aktiv cəlb edilməsi üçün Birgə İşçi qrupların təkmilləşdirilməsinə ehtiyac yaranacaqdır.

Rayonda cəlb edilən vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının birgə işçi qruplarında iştirakı dəstəklənəcək və RİP-in icrasına koordinasiya yanaşma təmin ediləcəkdir. Sektor səviyyəsində işçi qruplarını gücləndirmək üçün rayon icra hakimiyyətlərinin vətəndaş cəmiyyəti ilə birgə işləməsi zəruridir, çünki Birgə İşçi Qruplar hərtərəfli koordinasiyanı apara bilmək üçün effektivdir.

Rayonda maraqlı tərəflər və tərəfdaşlar arasında koordinasiya və informasiyanın paylaşılması.

Birgə işçi qruplar koordinasiya əsas rolunu oynayacaqlar. Hər il rayonda fəaliyyət göstərən qeyri hökumət nümayəndələri hər bir sahə üzrə rayona müvafiq müdaxilələrin ayrıca detallı planını rayon rəsmilərinə təqdim edəcəkdir. Birgə işçi qrupları bu proqramların rayon inkişaf prioritetlərinə uyğun olmasını təmin edəcəkdir. Nəticə olaraq rayon ərazisindəki hökumət və qeyri hökumət nümayəndələrinin geniş illik fəaliyyət planı Rayon İnkişaf Planının tərkib hissəsi kimi hazırlanacaqdır. Öz koordinasiya rollarını daha effektiv icra edə bilsinlər deyərək Birgə işçi qrupların bilik və bacarıqları artırılmalıdır.

8. PLANLAŞDIRILMIŞ TƏDBİRLƏRİN VƏ LAYİHƏLƏRİN MÜMKÜN MALİYYƏ MƏNBƏLƏRİ VƏ MEXANİZMLƏRİ

Daşkəsən Rayonunun İnkişaf Planının mümkün maliyyələşmə mənbələri aşağıdakılardır:

- Dövlət Büdcəsi və büdcədən kənar mənbələr, məsələn “Dövlət Neft Fondu”;
- Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti;
- Sahibkarlığın İnkişafı Fondu;
- Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti;
- Aqrar İnkişaf və Kredit agentliyi;
- Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu;
- Rayon İcra Hakimiyyətlərinin büdcəsi;
- Yerli və xarici sahibkarların investisiyaları;
- Yerli kreditlər və qrantlar;
- Beynəlxalq təşkilatların və xarici dövlətlərin kreditləri, texniki və maliyyə yardımı;
- Qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər mənbələr.

Aşağıda qeyd olunan qurumların geniş imkanları və zəngin büdcələri Daşkəsən rayonunun inkişaf planında nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlərin maliyyələşdirilməsinə kömək edə biləcəyinə inam yaradır və bu təşkilatlarla əməkdaşlıq etmək tövsiyə olunur. Daşkəsən rayonunda təşkil edilmiş planlaşma seminarlarında da iştirakçılar aşağıda adları qeyd edilən müəssisələrin mümkün maliyyələşmə mənbələri olduğunu qeyd etmişlər:

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu 29 dekabr 1999-cu il tarixsə Azərbaycan Respublikasının Fərmanı ilə təsis edilmişdir. Neft Fondunun Əsasnaməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 29 dekabr 2000-ci il tarixli 434 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Hazırda Neft Fondu institusional cəhətdən çox yüksək səviyyədə formalaşmaqla bərabər, ölkə daxilində və eləcə də beynəlxalq səviyyədə tanınmış və vəsaitlərin idarə edilməsi, şəffaflığın təmin edilməsi baxımından digər dövlətlərlə öz təcrübəsini bölüşdürməyə qadir olan bir quruma çevrilmişdir. ARDNF iqtisadi inkişaf və sosial rifah yönümlü milli və beynəlxalq səviyyəli onlarla layihələri maliyyələşdirir (Samur-Abşeron suvarma sisteminin yenidən qurulması layihəsi, Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəməri layihəsi. Qaçqın və köçkünlərin sosial məişət vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və məskunlaşdırılması layihəsi və s.). Öz zəngin maliyyə resursları ilə ARDNF Daşkəsən rayonundakı bir çox layihələri maliyyələşdirə bilər və xüsusən böyük vəsait tələb edən “Daşkəsən Dağ-Mədən Filizsaflaşdırma Kombinatının yenidən qurulması” layihəsi (1.8 milyard manat) fond tərəfindən maliyyələşdirilə bilər.

ARDNF fondan vəsaitin əldə edilməsi mexanizmi belə izah edilib: “Fondun aktivləri Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən təsdiq edilən təlimatlar (proqramlar) əsasında istifadə edilir. Fond aktivləri vacib milli səviyyəli problemlərin həllində, həmçinin strateji əhəmiyyətli infrastrukturun qurulması və ya bərpa edilməsi, və ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətində istifadə edilə bilər. İcraçı Direktor Neft Fondunun illik büdcəsini, Fondun vəsaitinin istifadə edilməsinə dair illik proqramını hazırlayır və təsdiq olunmaq üçün Azərbaycan Respublikası Prezidentinə təqdim edir. Neft Fondunun büdcəsinin icrası Müşahidə Şurası tərəfindən verilmiş rəy əsasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müvafiq Sərəncamları ilə təsdiq edilmiş Neft Fondunun büdcəsinə, o cümlədən vəsaitinin istifadə edilməsinin əsas istiqamətlərinə (proqramına) və illik xərclər smetasına uyğun olaraq həyata keçirilir.

Rayon inkişaf planında müəyyən edilmiş layihələr Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyəti və ya İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən ARDNF-ə təqdim edilə bilər.

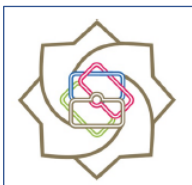
Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (ARDNŞ-SOCAR) Azərbaycan ərazisindəki neft və qaz yataqlarının axtarışı, kəşfiyyatı və işlənməsi, neftin, qazın və qaz kondensatının hasilatı, emalı və nəqli, neft və neft-kimya məhsullarının, qazın daxili və xarici bazarlarda satışı, habelə ölkə ərazisində sənayenin və əhəlinin təbii qazla təchizatı ilə məşğul olur.

ARDNŞ ölkə ərazisində aşağıdakı çoxsaylı sosial məsuliyyət layihələrini həyata keçirir:

- Mədəniyyət və istirahət – ARDNŞ-in ölkənin müxtəlif hissələrində 6 mədəniyyət mərkəzləri fəaliyyət göstərir.
- Təhsil – ARDNŞ Milli Proqramına əsasən ölkə ərazisində çox sayda yeni məktəblər tikilmiş və bərpa edilmişdir.
- Müalicə-Diaqnostika mərkəzləri – ARDNŞ tərəfindən Lənkəran, Şirvan, Qəbələ, Füzuli, Quba, Qazax, Gəncə, Bərdə, Cəlilabad, Zaqatala və Şamaxı kimi şəhərlərdə 10-dan çox Müalicə-Diaqnostika Mərkəzləri tikilib istifadəyə vermişdir. Bu mərkəzlər bir neçə il ARDNŞ-in tərkibində fəaliyyət göstərirlər, 2012-ci ildən isə Səhiyyə Nazirliyinin tabeliyinə verilmişdirlər.
- Sosial məsuliyyət və məşğulluq layihələri
- Humanitar proqramlar – qaçqın və köçkünlər üçün qayğı
- İdman – idman komplekslərinin tikintisi

Daşkəsən rayon inkişaf planında nəzərdə tutulmuş rayonun yerli mütəxəssislərinin təklif etdiyi layihələr, məktəb tikintisi və təmiri, peşə məktəbinin tikintisi, mədəniyyət mərkəzi tikintisi və başqa layihələr ARDNŞ-a yönləndirilməklə həllini tapa bilər.

Sosial sahədə olan layihələr ARDNŞ Sosial İnkişaf İdarəsinə təqdim edilə bilər. İdarə ölkə Prezidentinin 22 dekabr 2005-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiqlənmiş Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin yeni strukturuna uyğun olaraq 2006-cı ilin fevral ayında yaradılıb. Hazırda onun tərkibində fəaliyyət göstərən sosial qurumlar, o cümlədən yataqxana, idman-sağlamlıq obyektləri, mədəniyyət sarayları, istirahət zonaları və digər sosial təyinatlı obyektlər neftçilərə və onların ailə üzvlərinə xidmət edir. İdarə "Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı", "Bakı şəhəri və onun rayon, kənd, qəsəbələrinin sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsinə dair tədbirlər Proqramı"na daxil edilən və ARDNŞ-ə həvalə olunan obyektlərin tikintisini həyata keçirir, istehsalat və qeyri-istehsal təyinatlı, o cümlədən yaşayış, kommunal, təhsil və səhiyyə obyektlərində tikinti-quraşdırma işlərini yerinə yetirir. Daşkəsən rayonunda kəndlərin qazlaşdırılması ilə bağlı layihələr də ARDNŞ və onun regional idarələri vasitəsi ilə aparıla bilər.

Sahibkarlığın İnkişafı Fondu

Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyi Sahibkarlığın İnkişafı Fondu biznesin layiqincə qurulması üçün sahibkarlara metodoloji məsləhətlər verir, onları istiqamətləndirir;

Fond sahibkarlara aşağıdakı dəstəyi verir:

1. Sahibkarlar üçün maarifləndirmə seminarlar
2. Tədqiqatların aparılması və layihələrin hazırlanması
3. Biznes ideyaların formalaşdırılması və potensial sahibkarların müəyyən edilməsi
4. Güzəştli şərtlərlə sahibkarlara uzunmüddətli kreditlərin verilməsi

Daşkəsən rayon inkişaf planında kənd təsərrüfatının inkişafı, turizmin inkişafı və digər istiqamətlərdə sahibkarlıq layihələri Sahibkarlığın İnkişafı Fonduna təqdim edilə və maliyyələşdirilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 31 iyul tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun vəsaitindən istifadə Qaydası"na əsasən Fondun vəsaiti Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri üzrə sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir.

Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kredit almaq üçün aşağıdakı mərhələlər mövcuddur:

1. Sahibkarlıq subyektləri müvəkkil kredit təşkilatına rəsmi müraciət edirlər. Müvəkkil kredit təşkilatı müraciətləri qeydiyyatda alır və sahibkara müraciətin qeydiyyatda alınmasını təsdiq edən müvafiq sənəd təqdim edir;
2. Müvəkkil kredit təşkilatı 10 (on) bank günündən gec olmayaraq öz biznes maraqları və Fondun müəyyən etdiyi investisiya layihələrinin tərtib olunmasına dair minimal tələblər və qiymətləndirmə meyarları əsasında investisiya layihələrini təhlil edərək layihənin maliyyələşdirilməsi və ya maliyyələşdirmədən imtina barədə qərarını sahibkara bildirir;
3. Müvəkkil kredit təşkilatı müsbət qiymətləndirdiyi layihələrə dair Fondun müəyyən etdiyi məlumatları və sənədləri Fonda təqdim edir. Fond investisiya layihəsinin tam və hərtərəfli ekspertizası üçün əlavə məlumat və sənədlər tələb edə bilər.
4. Fond 10 (on) bank günü müddətində Fondun vəsaitləri hesabına maliyyələşdirilmək üçün təqdim olunmuş layihələri ekspertizadan keçirir və kiçikhəcmli kreditlər istisna olmaqla, müvəkkil kredit təşkilatlarının təqdim etdiyi investisiya layihələrinin bilavasitə yerində ilkin monitorinqini həyata keçirir. Fond, ekspertizanın nəticəsindən asılı olaraq, müraciətlərin təmin olunması və ya ondan imtina edilməsinə dair İdarə Heyətinin qərarı barədə müvəkkil kredit təşkilatlarına rəsmi məlumat verir.
5. Sahibkarlıq subyekti ilə kreditləşməyə dair bütün sənədləşmə yekunlaşdıqdan sonra müvəkkil kredit təşkilatı kredit vəsaitinin ayrılması barədə Fonda sifariş göndərir.
6. Fond 3 (üç) bank iş günü ərzində vəsaitin müvəkkil kredit təşkilatına ayrılmasını təmin edir.
7. Ayrılmış vəsait müvəkkil kredit təşkilatının müxbir hesabına daxil olduqdan sonra kredit təşkilatı 2 (iki) bank günü ərzində vəsaiti sahibkarlıq subyektinin hesabına köçürür və bu barədə Fond və sahibkarlıq subyektinə məlumat verir.

"Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (AİŞ) Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 30 mart tarixli 1395 nömrəli "İnvestisiya Fəaliyyətinin Təşviqi üzrə Əlavə Tədbirlər haqqında" Sərəncamı ilə yaradılmışdır. AİŞ-in əsas məqsədi mövcud və yeni kommersiya müəssisələrinə yerli və xarici investorlar cəlb etməklə və öz vəsaiti hesabına müddətli investisiya qoyuluşları vasitəsilə Azərbaycan ərazisində iqtisadiyyatın qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsidir. Uzun müddət Daşkəsən regionun sənaye rayonu kimi fəaliyyət göstərmiş və maliyyə çətinlikləri səbəbindən bu statusu itirmişdir. Rayon İcra Hakimiyyəti və digər tərəfdaş təşkilatların eksperləri dağ-mədən sənayesinin gücünün yenidən bərpa edilməsində olduqca maraqlıdirlar və bu işdə Azərbaycan İnvestisiya Şirkəti yeni sərmayələrin cəlb edilməsi üçün ən uyğun qurumlardan biri hesab edilə bilər.

Maliyyələşmə mexanizmi. Şirkətin fəaliyyət göstərən və ya yeni təsis edilən kommersiya təşkilatlarının nizamnamə kapitalına investisiya qoyuluşu barədə qərarı iştirak payı təklif edilən təşkilatların fəaliyyətinin kommersiya səmərəliliyini əks etdirən biznes-planlarının təhlili və həmin təşkilatların təsisçilərinin, habelə digər iştirakçılarının sahibkarlıq fəaliyyəti sahəsində malik olduğu təcrübə və əldə etdiyi nailiyyətlərin nəzərə alınması əsasında qəbul edilir. AİŞ tərəfindən layihələrinə investisiya qoyulması üçün müraciət edən potensial şirkətlər növbəti linkdəki məlumatları təqdim etməlidirlər:

https://aic.az/uploads/structure/files/Submission_az.pdf

Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi "Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin strukturuna daxil olan bəzi qurumların əsasnamələrinin təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2015-ci il 23 iyul tarixli 571 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 19 dekabr 2018-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyinin bazasında yaradılmışdır. Həmin fərmanla dəyişikliklər edilmiş Əsasnaməsinə görə, Agentlik kənd təsərrüfatına dəstək layihələrinin həyata keçirilməsi, kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinə güzəştlər verilməsi, regionların aqrar inkişafına investisiyaların cəlb edilməsi, güzəştli kreditlərin verilməsi və innovasiyaların tətbiqi sahəsində fəaliyyət göstərən icra hakimiyyəti orqanıdır. Agentliyin fəaliyyət istiqamətləri aşağıdakılardır:

- aqrar inkişaf layihələrinin kreditləşdirilməsini və idarə edilməsini həyata keçirmək;
- aqrar sahədə dövlət dəstəyi tədbirlərinin həyata keçirilməsində iştirak;
- aqrar sahədə innovativ metodları və qabaqcıl təcrübəni təşviq etmək, sahibkarlıq təşəbbüslərinin dəstəklənməsi üçün müvəkkil banklar, bank olmayan kredit təşkilatları və lizinq təşkilatları vasitəsilə kreditlər vermək;
- aqrar sahədə dövlət-özəl tərəfdaşlığı çərçivəsində proqramların hazırlanmasını və həyata keçirilməsini təmin etmək.

Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş fəaliyyət istiqamətlərinə uyğun olaraq Agentliyin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- aqrar sahədə sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan fiziki və hüquqi şəxslərə, ailə-kəndli təsərrüfatlarına müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə güzəştli kreditlərin ayrılmasını təmin etmək və həmin vəsaitdən təyinatı üzrə istifadəyə nəzarət etmək;
- kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinə (kənd təsərrüfatı texnikası, texnoloji avadanlıq, suvarma sistemləri dəsti və avadanlığı, damazlıq heyvanlar) dövlət büdcəsi hesabına tətbiq edilən güzəştlərin müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə verilməsini həyata keçirmək, həmin vəsaitin təyinatı üzrə istifadəsinə nəzarət etmək;
- aqrar sahədə regionlar üzrə kredit vəsaitlərinə olan tələbatı öyrənmək və regionların aqrar inkişaf imkanlarını qiymətləndirmək;

- aqrar sahədə bağlanan beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq, kənd təsərrüfatı sahələrinin dəstəklənməsi və inkişafı ilə bağlı müvafiq tədbirlər görmək;
- kənd təsərrüfatı sahəsində innovativ layihələrin maliyyələşdirilməsi məqsədilə müsabiqələr keçirmək, müsabiqəyə təqdim edilən layihələrin ekspertizasını aparmaq və onları qiymətləndirmək, habelə layihələrin icrasına nəzarət etmək;
- aqrar sahəyə aid maarifləndirici layihələrin, treninqlərin, seminarların və elmi-praktik konfransların keçirilməsini təşkil etmək və ya bu tədbirlərin həyata keçirilməsində iştirak etmək;
- aqrar sahədə dövlət proqramlarının və inkişaf konsepsiyalarının həyata keçirilməsində iştirak etmək və s.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2018-ci il 19 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinin vəsaitindən istifadə qaydası”na əsasən, Agentliyin vəsaitindən aşağıdakı istiqamətlərdə istifadə edilir:

- kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı, emalı, saxlanması və satışı proseslərinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı layihələrin maliyyələşdirilməsi;
- regionların aqrar inkişafı ilə bağlı innovativ layihələrin maliyyələşdirilməsi;
- kənd təsərrüfatı istehsal vasitələrinin təchizatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı layihələrin, həmçinin onların güzəştli satışının və lizininin maliyyələşdirilməsi;
- heyvandarlıq təsərrüfatlarının dövlət-özəl tərəfdaşlığı tətbiq edilməklə inkişafı sahəsində layihələrin maliyyələşdirilməsi;
- Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin pilot layihələrinin maliyyələşdirilməsi.

Maliyyələşmə mexanizmi. “Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinin vəsaitindən istifadə Qaydası”na əsasən, Agentliyin kreditlərin və güzəştlərin sahibkarlıq subyektlərinə ayrılması və onlardan istifadə edilməsi mexanizmi aşağıdakı kimidir:

- Sahibkarlıq subyektləri kreditlərin ayrılması və güzəştlərin verilməsi üçün müvəkkil kredit təşkilatına rəsmi qaydada müraciət edirlər. Müvəkkil kredit təşkilatı müraciətləri qeydiyyatda alır və sahibkarlıq subyektinə müraciətin qeydiyyatda alınmasını təsdiq edən müvafiq sənəd təqdim edir.
- Müvəkkil kredit təşkilatlarında bu müraciətə baxılır, həmin müraciət Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin müəyyən etdiyi layihələrin tərtib olunmasına dair tələblər və qiymətləndirmə meyarları əsasında təhlil edilir, müraciətin qeydiyyatda alındığı tarixdən 15 iş günündən gec olmayaraq kreditin və ya güzəştin verilə biləcəyi barədə qərar qəbul olunur, yaxud sahibkarlara əsaslandırılmış imtina məktubu göndərilir (təqdim edilir).
- Müvəkkil kredit təşkilatı müsbət qiymətləndirdiyi müraciətə dair tələb olunan məlumatları və sənədləri Agentliyə təqdim edir. Agentlik 15 iş günü müddətində müraciətin tam və hərtərəfli ekspertizasını həyata keçirir, ekspertiza üçün zərurət olduqda əlavə məlumat və sənədlər tələb edir.
- Agentlik ekspertizanın nəticəsinə əsasən müraciətin təmin olunmasına və ya imtina edilməsinə dair qərarı barədə müvəkkil kredit təşkilatına rəsmi məlumat verir.
- Müraciətin təmin olunmasına dair qərar qəbul edildikdən sonra müvəkkil kredit təşkilatı vəsaitin ayrılması barədə Agentliyə sifariş göndərir.
- Agentlik sifarişi aldıqdan sonra 3 (üç) bank günü müddətində vəsaitin müvəkkil kredit təşkilatının hesabına köçürülməsini təmin edir.
- Müvəkkil kredit təşkilatı aldığı vəsaiti 1 (bir) bank günü müddətində sahibkarlıq subyektinin hesabına köçürür və bu barədə Agentliyə məlumat verir.
- Vəsait müxbir hesaba daxil olandan 1 (bir) bank günü sonra müvəkkil kredit təşkilatı sahibkarlıq subyektinə vəsaitdən istifadə etmək hüquqlarını təsdiq edən bildiriş təqdim edir. Həmin tarixdən etibarən sahibkarlıq subyekti layihə çərçivəsində kredit vəsaitindən istifadə edir. Sahibkarlıq subyektinə verilmiş kredit vəsaiti yalnız tam həcmdə geri qaytarıldıqdan sonra ona Agentliyin vəsaiti hesabına yenidən kredit ayrıla bilər.
- Sahibkarlıq subyektlərinin öz öhdəliklərini icra edib-etməməsindən asılı olmayaraq, müvəkkil kredit təşkilatları Agentlik qarşısında məsuliyyət daşıyırlar.

Daşkəsən rayon inkişaf planının hazırlanması zamanı rayondan olan tərəfdaşlar kənd təsərrüfatı yönümlü inkişaf layihələri və turizmin kənd təsərrüfatı ilə əlaqəli inkişafını nəzərdə tutan layihələrin icrasını vacib hesab edirdilər. Agentlik bu istiqamətdə müxtəlif kredit layihələri, texniki dəstək layihələri, qrant layihələri və investisiya layihələri həyata keçirir. Agentliyin həyata keçirdiyi bu layihələr çərçivəsində Daşkəsən rayonunun inkişaf planında əks olunmuş bir çox tədbirlər və layihələr maliyyələsə bilər.

Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu (bundan sonra – Fond) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Gənclər Fondunun əsasında yaradılmış, gənclər siyasəti ilə bağlı elm, təhsil, mədəniyyət və digər sosial sahələrə yönəlmiş fəaliyyətin stimullaşdırılmasını təmin edən publik hüquqi şəxsdir.

Fondun fəaliyyətinin əsas məqsədi gənclər siyasəti ilə bağlı elm, təhsil, mədəniyyət və digər sosial sahələrə yönəlmiş ictimai və sosial əhəmiyyətli, o cümlədən beynəlxalq səviyyədə həyata keçirilən layihə və proqramları qrant şəklində məqsədli maliyyələşdirməkdən, həmin sahədə konfrans, seminar, festival, olimpiada və digər tədbirlərin təşkilindən, habelə gənclərə maliyyə köməyi nəzərdə tutan layihələri dəstəkləməkdən ibarətdir.

Daşkəsən rayon inkişaf planında nəzərdə tutulan gənclərin inkişafı ilə bağlı bir çox layihələr Gənclər Fondunun dəstəyi ilə həyata keçirilə bilər.

Gənclər Fondu qrant müsahibələri elan edir və müsabiqə nəticəsində gənclərin və gənclər təşkilatlarının seçilmiş layihələrini öz internet sahifəsində elan edir

Daşkəsən Rayon İcra Hakimiyyətinin büdcəsi

Azərbaycan Respublikasının digər rayonlarında olduğu kimi, Daşkəsən rayonunun büdcəsi də Yerli İcra Hakimiyyətinin Əsasnaməsinə (<http://dashkesen-ih.gov.az/page/32.html>.) uyğun olaraq aşağıdakı kimi formalaşır:

- Yerli icra hakimiyyətlərinin fəaliyyətinin iqtisadi və maliyyə əsaslarını bu orqanların istifadəsinə verilmiş, yerli icra hakimiyyətinin fəaliyyətini təmin edən və müvafiq ərazinin tələbatının ödənilməsinə xidmət edən, dövlət mülkiyyətində olan əmlak və sərəncamında olan maliyyə vəsaitləri təşkil edir.
- Yerli icra hakimiyyətlərinin istifadəsində olan əmlakın tərkibinə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən (Naxçıvan Muxtar Respublikasında - Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsindən) ayrılan vəsait, dövlət mənzil fondu, dövlət mənzil fondu binalarının qeyri-yaşayış sahələri, mühəndis-kommunikasiya və infrastruktur obyektləri, kommunal xidmət təyinatlı və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının ərazisində yerləşən və onların istifadəsinə verilmiş digər əmlak daxildir.
- Yerli icra hakimiyyətlərinin idarəçiliyində torpaq sahələri, təbiət obyektləri, maliyyə aktivləri, qeyri-yaşayış binaları, təhsil, mədəniyyət, səhiyyə və idman müəssisələri, müvafiq ərazinin iqtisadi inkişafının, əhəlinin kommunal-məişət və sosial-mədəni tələbatının ödənilməsi üçün digər əmlak da ola bilər.
- Yerli icra hakimiyyətlərinin istifadəsində olan obyektlər üzərində sərəncam verilməsi və onların idarə edilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2007-ci il 6 iyun tarixli 586 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında dövlət əmlakının idarə edilməsinin təkmilləşdirilməsi üzrə Dövlət Proqramı"na uyğun olaraq həyata keçirilir.

- Yerli iqtisadi və sosial-mədəni inkişafı təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin (Naxçıvan Muxtar Respublikasında - Naxçıvan Muxtar Respublikasının büdcəsinin) tərkibində müvafiq ərazi vahidləri üçün ayırmalar nəzərdə tutulur. Hər bir şəhər, rayon və şəhər rayonuna ayrılan vəsait dövlət büdcəsinin yerli xərclərində ayrıca sətirlə göstərilir. Növbəti ilin dövlət büdcəsinin layihəsi tərtib edilərkən şəhər rayonlarında aparılması nəzərdə tutulan abadlaşdırma və yenidənqurma işləri üçün ayrılan vəsait müvafiq şəhər rayonunun yerli xərclərinə aid edilir.
- Yerli icra hakimiyyətlərinin maliyyə mənbələri dövlət büdcəsindən ayırmalardan, büdcədən kənar vəsaitlərdən və qanunla qadağan edilməmiş digər mənbələrdən əldə olunan vəsaitlərdən ibarətdir.

Yerli və xarici sahibkarların investisiyaları.

Ölkədə fəaliyyət göstərən xarici şirkətlər və həmçinin Azərbaycan Respublikasında fəaliyyəti olan bir çox şirkətlər (Məsələn; Azercell, Bakcell və s.) “Korporativ Sosial Məsuliyyət” layihələri icra edirlər. Rayon İcra Hakimiyyəti rayon ərazisində və ya respublika hüddurları daxilində fəaliyyət göstərən bu kimi sahibkarlıq subyektləri / özəl şirkətlərlə əməkdaşlıq etməklə müxtəlif sosial və infrastruktur yönümlü layihələri hazırlayaraq birgə icra edə bilirlər.

Yerli kreditlər və qrantlar.

Dövlətin dəstəyi ilə ölkə daxilində bir çox kreditləşdirmə və qrant proqramları fəaliyyət göstərir. Bu kimi dövlət qurumlarından biri də Azərbaycan

The Council on State Support to NGOs under the Auspices of the President of the Republic of Azerbaijan

Respublikası Prezidenti yanında Qeyri Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasıdır. Şura ölkəmizdə bu istiqamətdə onlarla QHT layihələrini maliyyələşdirir. Rayon İcra Hakimiyyəti hər hansı milli QHT ilə əməkdaşlıq etməklə bu istiqamətdə layihə ilə müraciət edərək yerli əhəmiyyətli qrant layihələri həyata keçirə bilər.

europa.eu

layihələrə

etməklə rayon inkişaf planında göstərilən layihələrin həyata keçirilməsi mümkündür.

Beynəlxalq təşkilatların və xarici dövlətlərin kreditləri, texniki və maliyyə yardımı.

Ölkədə onlarla beynəlxalq təşkilatlar, inkişaf agentlikləri və səfirliklər regionlarda müxtəlif sosial və infrastruktur layihələr həyata keçirir. USAİD –ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin maliyyələşdirdiyi icma inkişafı və kənd təsərrüfatı layihələri, Avropa İttifaqı regional inkişaf layihələri, Yaponiya Səfirliyi “Ot kökləri və insan təhlükəsizliyi qrant yardımı proqramı” çərçivəsində maliyyələşdirdiyi bir çox yerli layihələr və bu kimi bir çox müraciət

Qanunvericiliklə qadağan olunmayan digər mənbələr.

Yuxarıda adları qeyd edilmiş mənbələrlə yanaşı, həm ölkə daxilində həm də ölkədən kənarda bir sıra digər maliyyə mənbələri, o cümlədən müxtəlif fondlar vardır ki, onları da qanunvericiliyə uyğun şəkildə RİP-də nəzərdə tutulan tədbirlərin və layihələrin icrasına cəlb etmək olar. Bu kimi layihələrə nümunə olaraq Avropa İttifaqı və Dünya bankının birgə icra etdiyi “Bələdiyyələr İqtisadi İnkişaf üçün” (M4EG) layihəsidir ki, bu layihəyə qoşulub şəbəkənin üzvü olmaqla rayon bələdiyyə şuraları iqtisadi inkişaf yönümlü layihələr icra edərək rayonun iqtisadi durumunu yaxşılaşdırı bilərlər.

Mayors for Economic Growth

Yuxarıda qeyd olunanlar göstərir ki, RİP-in icrası üçün ölkədə və xaricdə çoxlu maliyyə mənbələri mövcuddur. Bu mənbələrdən vəsait cəlb etmək üçün isə onların maliyyələşmə mexanizmləri və qaydalarını uyğun sənədlər hazırlayıb aidiyyəti üzrə təqdim etmək lazımdır.

9. RİSKLƏR VƏ RİSKLƏRİN AZALDILMASI STRATEGİYALARI

Risklər. Risklər kənar amillər kimi strateji risk, yaxud düşüncə tərzinin dəyişməsi ilə bağlı olan fəaliyyət riskləri kimi qruplaşdırıla bilər. Bu risklər müəyyənləşdirildikdən sonra əsas risklərin azaldılması strategiyası qurula bilər. RİP-in icrasına təsir edə biləcək hər hansı mövcud problem, məhdudiyyət, ehtimallar və ya münaqişələr aşağıda qeyd edilmişdir:

Gözlənilməz fəaliyyətlər: Təcrübə göstərir ki, həmişə əvvəldən planlaşdırılmamış, lakin icra edilə bilən xüsusi fəaliyyətlər olur. Bu hətta mövcud milli strategiyada status kvo olarsa, planlaşdırılmış prioritetlərin icrası gecikə bilər.

Kadrların dəyişməsi: Kadrların dəyişməsi planın icrasına mane olan əsas məhdudiyyətlərdəndir. Qeyri-stabil heyət bu inkişaf planının effektiv icrasına mane olaraq böyük risk yarada bilər.

Qeyri-adekvat işçi təlimi və təlimlərin adekvat olmayan vaxtda keçirilməsi: Bu planın icrasında bacarıqların çatışmaması böyük əngəl yarada bilər. Daha yaxşı bacarıqların yaradılması mexanizmlərinin olmaması RİP-in icrası ilə əlaqədar olaraq problem yarada bilər. Yeni təcrübələr bacarıqların inkişafı ilə uyğunlaşmalıdır.

Mövcud resurların məhdud olması: Resursların məhdud olması RİP-də nəzərdə tutulmuş tədbirlərin və layihələrin uğurlu icrasına mane ola bilər. Bəzən planlar və mövcud resurslar bir-birinə uyğunlaşmaya bilər. Planlar mövcud resurslardan çox ola bilər və inkişafı sürətləndirəcək tədbirlər icra edilə bilməz.

Sahələr üzrə isə riskləri aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- **İnstitusional risklər** - Mərkəzi və yerli hakimiyyət orqanları arasında fəaliyyətlərin, səlahiyyətlərin və məsuliyyətlərin düzgün bölüşdürülməməsi; əlaqədar qurumların müvafiq institusional bacarıqlarının zəif olması;

- **İqtisadi risklər** – iqtisadi artımın zəifliyi, iqtisadi qeyri-sabitlik, kənd yerlərində sahibkarların bilik və bacarıqlarının yetərli səviyyədə olmaması, maliyyə resurslarına və qabaqcıl texnologiyalara çıxışın məhdudluğu, infrastrukturun zəif olması potensial risklərdir;

- **Sosial risklər** – kənd yerlərində demoqrafik strukturun pisləşməsi, miqrasiyanın güclənməsi, sosial, o cümlədən səhiyyə və təhsil xidmətlərinə çıxışın məhdudluğu, yerli idarəetmə orqanları, o cümlədən icra hakimiyyətləri və bələdiyyələr, həmçinin onlarla icma qrupları arasında əməkdaşlığın zəifliyi;

- **Maliyyə riskləri** - Dövlət büdcəsindən asılılığın yüksək olması, maliyyə resurslarının azlığı və onların idarə olunması səmərəliliyinin aşağı olması;

- **Ekoloji risklər** – İqlim dəyişikliyi, sel, daşqın, dolu vurması və bu kimi digər təbii fəlakətlər, kənd yerlərində yaşayan əhəlinin ətraf mühit və onun mühafizəsi haqqında biliklərinin az olması.

Risklərin azaldılması strategiyaları:

RİP-in uğurlu icrası üçün yuxarıda müəyyənləşdirilmiş risklərə qarşı müvafiq tədbirlər görülməlidir və aşağıda bu əsas risklərdən yayınma strategiyaları verilmişdir.

Təlimlər: Bu planın icrasına cəlb edilmiş hər bir şəxs hazırkı rayon inkişaf planının effektiv icrasına kömək edəcək bacarıqları əldə edə bilmək imkanına sahib olmalıdır. İşləri yeni üsulla görmək rayonda hər bir səviyyədə bacarıqların inkişafı ilə yanaşı aparılmalıdır.

Özəl sektorun cəlb edilməsi: Özəl sektorun RİP-in icrasına cəlb edilməsi olduqca vacibdir. Cəlb olunacaq və ya faydalanacaq özəl şəxslərin müəyyənləşdirilməsi bu strateji sənədin effektiv icra planının təmin edilməsi üçün vacibdir. Rayonun özəl şəxslərə daha yaxşı mühit təmin etməsinə və ya resurs məhdudiyyəti problemini həll etməsinə ehtiyac yaranacaqdır.

10. İCRA, MONİTORİNG VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ MEXANİZMLƏRİ

RIP-in icrası effektiv icra, Monitoring və Qiymətləndirmə sistemi ilə dəstəklənəcəkdir.

Ümumi məsələlər. Resurslardan səmərəsiz istifadənin və hədəflər arasında yarana biləcək ziddiyyətlərin qarşısının alınması məqsədilə icra prosesində Plan üzrə fəaliyyətlər və xərclər hazırda müvafiq istiqamətlərdə icra olunan digər proqram və planların siyasət matrisi və büdcələri ilə əlaqələndiriləcəkdir.

Bunun üçün aidiyyəti dövlət qurumlarının təklifləri əsasında müvafiq proqram və planlarla uyğunlaşdırma aparılacaq və məsul qurumlar arasında fəaliyyətlərin səmərəli şəkildə əlaqələndirilməsi üçün tədbirlər görülməlidir.

İcra prosesinin fasiləsizliyini təmin etmək, o cümlədən idarəetmənin operativliyini artırmaq, tələb olunan resursların lazımi vaxtda və həcmdə cəlb etmək, resursların səmərəli istifadəsinə və gözlənilən nəticələrə vaxtında nail olmaq üçün hər bir tədbir üzrə detallı icra planları işlənib hazırlanacaqdır. Təyin olunmuş aparıcı qurum icra planının yerinə yetirilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşımaqla yanaşı, planın yerinə yetirilməsinə aidiyyəti qurumları, özəl sektoru və digər tərəfdaşları da cəlb edəcəkdir.

İcra, əlaqələndirmə və nəzarət üçün institusional çərçivə.

İcra prosesinin səmərəli təşkili, icraya nəzarətin həyata keçirilməsi, yaranan problemlərin operativ həll olunması, lazımi qərarların vaxtında qəbul edilməsi və aydın hesabatlılığın təmin edilməsi üçün müvafiq dövlət qurumlarının və digər maraqlı tərəflərin nümayəndələrindən ibarət icra, əlaqələndirmə və nəzarət mexanizmləri yaradılacaqdır.

Bu mexanizmlər Planın icrası ilə əlaqədar bütün fəaliyyətlərin təşkili, planlaşdırılmış tədbirlərin həyata keçirilməsi və nəzərdə tutulmuş nəticələrə nail olunmasına lazımi rəhbərliyin təmin edilməsinə imkan verəcəkdir. Planın icrası, o cümlədən planlaşdırılmış konkret tədbirlərin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar qərarlar bu mexanizmlər vasitəsilə qəbul ediləcəkdir.

Əsas icraçı təşkilatlar tərəfindən tədbirlərin vaxtında və mahiyyəti üzrə həyata keçirilməsi üçün onlara aid hər bir tədbir üzrə məsul şəxslər təyin edəcəklər. Həmçinin, tədbirlər planında qeyd olunan digər qurumların iştirakı ilə məsul qurumların rəhbərliyi altında işçi qruplar yaradılacaqdır. İşçi qrupların hesabat toplantıları əsas icraçı təşkilatın rəhbərliyi ilə rüblük əsasda keçiriləcəkdir. İclaslarda rüb ərzində görülmüş işlər və növbəti dövr üçün nəzərdə tutulmuş fəaliyyətlər müzakirə ediləcəkdir. İşçi qruplar illik iş proqramı əsasında fəaliyyət göstərəcəklər. İşçi qrupun gündəlik iş rejimi və tapşırıqların bölgüsü məsul şəxs tərəfindən aparılacaqdır. Bir qayda olaraq, qrupun cari görüşləri məsul şəxsin təklifi ilə əsas icraçı təşkilatda keçiriləcəkdir. Əsas icraçı təşkilat işçi qrupun maneəsiz fəaliyyətini təmin etmək üçün zəruri şəraiti yaradacaq, tələb olunduqda kənar ekspertlərin texniki dəstəyindən yararlanmaq üçün addımlar atacaqdır.

Planın icrasına ümumi rəhbərliyi həyata keçirmək və məsul qurumlar arasında əlaqələndirməni təşkil etmək məqsədilə müvafiq Əlaqələndirmə qurumu müəyyən ediləcəkdir. Qurumun əsas işi Planın icrası ilə əlaqədar lazımi işləri təşkil etmək, icra prosesinə ümumi rəhbərliyi həyata keçirmək, planlaşdırılmış tədbirlərin vaxtında və səmərəli həyata keçirilməsi üçün zəruri resursların cəlb olunması və aidiyyəti qurumlar arasında fəaliyyətlərin əlaqələndirilməsini təmin etməkdən ibarət olacaqdır. Tədbirlər planı üzrə işçi qrupların ahəngdar işi, operativ hesabatların ümumiləşdirilməsi və illik hesabatın hazırlanması Əlaqələndirmə qurumu tərəfindən tənzimlənəcəkdir. Bundan əlavə, həmin qurum digər qurumlar tərəfindən tələb olunan maliyyə, insan və digər resursların təmin edilməsinə və zəruri hallarda əlavə resursların cəlb edilməsinə məsul olacaqdır.

Maraqlı tərəflərin məlumatlandırılması və icra prosesinə cəlb olunması.

Planın icrası prosesinə dövlət qurumları ilə yanaşı, özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti institutları, tədqiqat müəssisələri və beynəlxalq tərəfdaşlar da cəlb olunacaqdır. Əsas tərəfdaşların müəyyən olunması və cəlb edilməsi üçün müvafiq tədbirlər görülməlidir.

Hər bir tədbirin uğurla həyata keçirilməsi üçün aidiyyəti üzrə tərəfdaşlar və maraqlı tərəflərlə müxtəlif formatlarda əməkdaşlıq ediləcəkdir. Belə əməkdaşlıq birgə iştirak, çevik idarəetmə, şəffaflıq və hesabatlılıq meyarları əsasında qurulacaqdır.

Hədəflərin uyğunlaşdırılması və lazımi əlaqələndirmənin təmin edilməsi məqsədi ilə tərəfdaşlar və maraqlı tərəflərlə birgə məşvərətçi və işçi qruplar yaradılacaqdır.

Plan üzrə fəaliyyətlərin ictimaiyyət arasında geniş şəkildə dəstəklənməsi üçün KİV-lərdə mütəmadi olaraq ictimai məlumatlandırma kompaniyaları aparılacaq və müxtəlif tədbirlər keçiriləcəkdir. Bu işlərə vətəndaş cəmiyyəti institutları sıx cəlb olunacaqdır.

Dövlət - özəl sektor - vətəndaş cəmiyyəti - tədqiqat qurumları tərəfdaşlığı

Planın icrası prosesində dövlət, özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti və tədqiqat qurumlarının tərəfdaşlığının əsas istiqamətlərinə aşağıdakılar aid edilir:

- tədbirlərin icrası prosesinə aidiyyəti dövlət qurumları ilə yanaşı, maraqlı özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti və tədqiqat qurumlarının geniş şəkildə cəlb olunması və onların səylərinin sıx şəkildə əlaqələndirilməsi;
- dövlət, özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti və tədqiqat qurumları arasında səmərəli dialog prosesinin genişləndirilməsi;
- regionların və kənd yerlərinin inkişafı sahəsində həyata keçirilən dövlət strategiyası, o cümlədən müvafiq dövlət proqramları və onların icrası barədə əhəlinin məlumatlılığının artırılması;
- prioritetlərin daha düzgün müəyyənləşdirilməsi məqsədilə həyata keçirilən tədbirlərin əhəlinin yaşayış səviyyəsinə, o cümlədən layiqli məşğulluq və gəlir əldə etmə imkanlarına, həmçinin regionlar və kənd yerlərinin dayanıqlı və tarazlı inkişafına təsirlərinə dair müzakirələrin genişləndirilməsi;
- Planın icra prosesinə əhəlinin daha fəal cəlb edilməsi;
- Planın icrasının ictimai monitoring mexanizmi vasitəsilə izlənilməsinin təmin edilməsi.

Beynəlxalq əməkdaşlıq

Planın uğurlu icrası məqsədilə beynəlxalq tərəfdaşlarla, o cümlədən inkişaf agentlikləri, donor təşkilatlar və maliyyə institutları ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və gücləndirilməsi də nəzərdə tutulur. Bu baxımdan, BMT-nin müvafiq ixtisaslaşmış qurumları, DB, AİB, Aİ və AYİB-lə əməkdaşlıq qurulacaq. Bu prosesin əsas istiqamətlərinə aşağıdakılar aid edilir:

- beynəlxalq tərəfdaşların səylərinin Planın icrasına yönəldilməsi;
- ən yaxşı beynəlxalq təcrübələrin öyrənilməsi və tətbiqi;
- regional və yerli idarəetmə qurumları ilə beynəlxalq tərəfdaşlar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi;
- prioritet hesab edilən istiqamətlər üzrə tərəqqini sürətləndirməyə xidmət edən məqsədli layihələrin hazırlanması və icrası üçün dəstək axtarılması;
- Planda nəzərdə tutulan müvafiq tədbirlərin icrasına əlverişli şərtlərlə xarici investorların və beynəlxalq maliyyə təşkilatlarının vəsaitlərinin cəlb olunması;
- statistika, xüsusilə gender, yaş qrupları, yaşayış yerləri (kənd/şəhər), sektorlar və regionlar/inzibati rayonlar üzrə ayrılmaqla (dezaqreqasiya olunmaqla) daha təfəsilatlı məlumat yaratma və təhlil üzrə potensialın gücləndirilməsinə beynəlxalq tərəfdaşların texniki dəstək imkanlarının axtarılması.

Monitoring və qiymətləndirmə mexanizmləri

Planda nəzərdə tutulmuş məqsəd və vəzifələrə nail olmaq üçün icra prosesinin monitoringi və qiymətləndirilməsi həyata keçiriləcəkdir. Monitoring və qiymətləndirmə aparılarkən tədbirlərin mahiyyəti üzrə icrası vəziyyəti, müvafiq istiqamətlər üzrə gözlənilən nəticələrə və hədəf indikatorlarına nail olunma səviyyəsi və icra müddətinə uyğunluq yoxlanılacaqdır. Monitoring və qiymətləndirmə beynəlxalq metodologiyalara əsasən tərtib edilmiş qaydalar əsasında aparılacaqdır.

İşçi qruplarının illik iş proqramları Əlaqələndirmə qurumu ilə razılaşdırılaraq, əsas icraçı təşkilatlar tərəfindən təsdiqlənəcəkdir. İşçi qrupların rüblük iclasları Əlaqələndirmə qurumunun nümayəndələrinin iştirakı ilə keçiriləcəkdir.

Rüb üzrə görülmüş işlərə dair hesabat əsas icraçı təşkilatlar tərəfindən işçi qruplarının rüblük iclaslarından ən azı 15 gün əvvəl Əlaqələndirmə qurumuna təqdim ediləcəkdir. Əlaqələndirmə qurumu qeyd olunmuş hesabatların hərtərəfli təhlilini və qiymətləndirilməsini, həmçinin, işçi qrupların rüblük iclaslarında baş tutmuş müzakirələri nəzərə alaraq, iclasların keçirilmə tarixindən sonra 15 gün müddətində rüblük monitorinqin nəticələrini və növbəti dövr üçün tövsiyələri əsas icraçı təşkilatlara təqdim edəcəkdir. Əlaqələndirmə qurumu və əsas icraçı təşkilatlar monitorinq nəticələrinin və tövsiyələrin işçi qrupların gündəlik fəaliyyətində nəzərə alınması üçün tədbirlər görəcəkdir.

Monitorinq və qiymətləndirmə planı

RİP-in hədəfləri ilə müqayisədə irəliləyişi effektiv monitorinq edə bilmək üçün, Rayonun rəhbərliyi RİP-in məqsədlərinə nail olmağa gətirib çıxaracaq və bir maliyyə ilini əhatə edən razılaşdırılmış məqsədlər, fəaliyyətlər, hədəflər və indikatorlar olan illik fəaliyyət planı hazırlayacaq.

Fəaliyyətin davamlı monitorinqi rayonun planlaşdırma şöbəsi və mövcud birgə mexanizmlər (məsələn işçi qruplar) tərəfindən rüblük yoxlamalar formasında aparılacaqdır. Bu qiymətləndirmələr bütün maraqlı tərəflərin razılaşdırdığı indikatorlara və fəaliyyətlərə nəzərən göstərilmiş performans qiymətləndirəcəkdir. Bu rayona RİP-in detallı icra planı ilə müqayisədə fəaliyyətlərdə irəliləyişin rüblük qiymətləndirməni davam etməyə imkan verəcək.

Koordinasiya sahə nazirlikləri, donorlar, özəl sektor, vətəndaş cəmiyyəti və bütün iqtisadi subyektlər daxil olmaqla bütün rayon tərəfdaşları arasında aparılmalıdır. Keyfiyyətli informasiya sistemi olmazsa bu koordinasiya mümkün olmayacaq. Müntəzəm monitorinq və qiymətləndirməni fasilətsiya etmək üçün Rayon rəhbərliyi yaxşı strukturlaşdırılmış və kompüterləşdirilmiş, kəmiyyət və keyfiyyət indikatorlarını özündə cəmləyən məlumat bazasının olduğu hərtərəfli informasiya idarəetmə Sistemi (İİS) yaratmalıdır. Bu nailiyyətlərin və dəyişikliklərin illik monitorinq və qiymətləndirməsini dəstəkləyəcəkdir.

İİS-dəki informasiyanın müntəzəm yenilənməsini təmin etmək Rayonun rəhbərliyinin məsuliyyətində olacaqdır. Toplanmış məlumatın uyğun və istifadəyə yararlı olmasını təmin etmək olduqca vacibdir. Beləliklə RİP-in uğurlu tətbiqinə töhvə verən faktorları başa düşməklə əmin olmaq olacaq ki, rayon inkişaf edir və bu məlumatlardan istifadə edərək yeni proqramlar hazırlamaq və hədəfləri təkrar müəyyən etmək mümkündür.

RİP-in hədəfləri ilə müqayisədə inkişafın mütəmadi monitorinqinə əlavə olaraq Rayonun rəhbərliyi hərtərəfli və ciddi qiymətləndirmə aləti yaradaraq RİP-in proqramlarının benefisiarlara təsirini öyrənəcəkdir.

Yaradılacaq qiymətləndirmə aləti aşağıdakı məqsədlər üçün istifadə ediləcəkdir:

- RİP-in nəzərdə tutulmuş nəticələrinə nail olunub/olunmamasının səbəblərini təhlil etmək;
- RİP fəaliyyətlərinin/proqramlarının nəticələrə xüsusi töhfəsini qiymətləndirmək;
- RİP-in icrası prosesini araşdırmaq və konstruktiv nəticələr çıxartmaq;
- Nəzərdə tutulmamış nəticələri araşdırmaq;
- Xüsusi əhəmiyyətli nailiyyətlərin əldə olunması və RİP-in potensialının daha dolğun istifadəsi üçün dərslər çıxarmaq və bunlar əsasında rayonun social-iqtisadi inkişafı sahəsində vəziyyəti daha da yaxşılaşdırmaq istiqamətində təklif və tövsiyələr hazırlamaq və s.

11. İSTİNADLAR

1. "Azərbaycan Respublikasının 2018-cı il dövlət büdcəsi haqqında" qanunun tətbiqi ilə bağlı bir sıra məsələlər barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərmanı.
2. "Büdcə sistemi haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
3. "Bələdiyyələrin maliyyəsinin əsasları haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
4. 2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyn inkişafına dair Dövlət Proqramı.
5. 2015-2025-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin İnkişaf Strategiyası.
6. Aran iqtisadi rayonu üzrə Diaqnostik və Planlaşdırma hesabatları.
7. Aran iqtisadi rayonunun inzibati rayonları üzrə diaqnostik hesabatlar.
8. Azərbaycan rəqəmlərdə, 2016-2018. DSK, Bakı.
9. Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş dövlət proqramları (2004-2008, 2009-2013, 2014-2018 və 2019-2023-cü illər üzrə).
10. Azərbaycan Respublikasında bioloji müxtəlifliyin qorunmasına və davamlı istifadəsinə dair 2017–2020-ci illər üçün Milli Strategiya.
11. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası.
12. Azərbaycan Respublikasının Atlası. 2011.
13. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası.
14. Azərbaycanda kiçik və orta sahibkarlıq, 2016-2018. DSK, Bakı.
15. Azərbaycanın rayonları, 2016-2018. DSK, Bakı.
16. Azərbaycanın statistik göstəriciləri, 2016-2018. DSK, Bakı.
17. Daşkəsən rayonu üçün ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi. Consulting Engineering Overseas Management Group. 2011.
18. Daşkəsən rayonunda maraqlı tərəflərlə keçirilən diaqnostika və planlaşdırma seminarlarının nəticələri.
19. Daşkəsən rayonunun 2012-2016-cı illər üzrə statistik göstəriciləri.
20. Dövlət Statistika Komitəsinin sahələr üzrə statistik icmalları və bülletenləri, 2016-2018.
21. Həbibə Soltanova. Azərbaycan Respublikasında turizm və onun əsasları. 2015.
22. Kənd təsərrüfatı müəssisələrinin və fərdi sahibkarlıq təsərrüfatlarının əsas iqtisadi göstəriciləri, 2016-2018.
23. Məmmədov Q. Azərbaycan meşələri. 2002.
24. Məmmədov Q.S. Azərbaycan torpaqlarının səmərəli istifadəsinin sosial-iqtisadi, ekoloji əsasları. 2017.
25. Milli iqtisadiyyat və iqtisadiyyatın əsas sahələri üzrə Strateji Yol Xəritələri.
26. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı, 2016-2018. DSK, Bakı
27. www.azersu.az
28. www.dashkesen-ih.gov.az
29. www.eco.gov.az
30. www.economy.gov.az
31. www.e-qanun.az
32. www.maliyye.gov.az
33. www.president.az
34. www.stat.gov.az

Alman Beynəlxalq Əməkdaşlıq cəmiyyəti (GIZ)

**Rəsul Rza küçəsi 75 Winter Park Plaza,
ofis 202, 2-ci mərtəbə,**

AZ 1014, Bakı/Azərbaycan

+994 12 599 91 20-25

+994 12 599 91 26